

# Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8<sup>E</sup> JAARGANG

WOENSDAG 28 MAART 1923

No. 378

## INHOUD

	Blz.
OORZAKEN VAN WERKLOOSHEID door <i>G. H. Hintzen</i> .....	274
De Hooge Raad en de „Koninklijke” door <i>Prof Mr. A. S. Oppenheim</i> .....	276
De Steenindustrie II door <i>A. F. Muller</i> .....	278
Het Verslag van de Engelsche Staatscommissie in zake het Mond- en Klauwzeer door <i>Mr. Dr. R. H. Baron de Vos van Steenwijk</i> .....	280
De Nivelleering van Loonen en Salarissen in Duitschland door <i>Dr. Kurt Singer</i> .....	281
AANTEKENINGEN:	
Prijzen en loonen in Duitschland .....	283
Prijsvraag van de American Institute of Accountants Foundation .....	285
De Hooge Raad en de „Koninklijke” .....	285
INGEZONDEN STUKKEN:	
Het Indische Belastingvraagstuk door <i>J. J. Korndorffer</i> met naschrift door <i>Mr. J. Gerritzen</i> .....	287
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN .....	288
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN .....	289—296
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

## INSTITUUT

### VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*  
 Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*  
 Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*  
 Aangeleekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*  
 Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening  
 Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonneés, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

## BERICHT.

Met het oog op de a.s. feestdagen zal het volgend nummer Donderdag 5 April verschijnen.

27 MAART 1923.

De geldruimte bleef ook deze berichtswEEK weder aanhouden, zoodat de rente voor particulier disconto verder terugliep en men gedurende het grootste gedeelte der week bijna alle wissels voor 2½ pCt. plaatsen kon. Daarentegen was de vraag naar prolongatiegeld belangrijk grooter en daar de meeste geldgevers weinig meer voor geld op prolongatie voelen steeg de rente en kwam op ca. 3¼ pCt. Het aanbod van „call” was echter zeer groot en meestal kon men niet meer dan 2 pCt. bedingen.

\* \* \*

De weekstaat van De Nederlandsche Bank toont ook ditmaal slechts wijzigingen van ondergeschikte

betekenis. De post binnenlandsche wissels steeg met ruim f 250.000. De beleeningen blijken met f 5.3 miljoen te zijn opgelopen. Laatstebedoelde stijging betrof de Hoofdbank en de Agentschappen (bij de Bijbank liepen de beleeningen eenigszins terug) en wel bijna uitsluitend de effectenbeleeningen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde met f 10,9 miljoen, de zilvervoorraad met ruim f 25.000. De post papier op het buitenland is f 70.000 hooger dan verleden week, daarentegen blijken de diverse rekeningen onder het actief met f 8,9 miljoen te zijn teruggelopen. Ook in de afgelopen week schijnt de bank dus weder voor vrij aanzienlijke bedragen aan Ponden en Dollars te hebben gerealiseerd.

De biljettencirculatie daalde met f 3 miljoen; de rekening-courant saldi liepen f 2,3 miljoen terug; het beschikbaar metaalsaldo noteert ruim f 1 miljoen hooger dan verleden week.

\* \* \*

Ook deze week was de belangstelling op de wisselmarkt alleen voor francs. Regelmatig liep de koers op, zelfs zeer sterk op Woensdag en Donderdagochtend, toen tot 17,60 voor Parijs betaald werd, waarna een scherpe reactie den koers gisteren weder op 16,15 bracht. Berichten over het al of niet verleen van steun door de Fransche regeering blijven verdeeld. Er wordt aangenomen dat weliswaar niet van een directen steun door de Banque de France kan gesproken worden, maar dat onder medewerking en op verlangen van de regeering door verschillende banken van een gunstige marktpositie gebruik gemaakt wordt om den koers op te drijven.

LONDEN, 24 MAART 1922.

De geldmarkt is gedurende de afgelopen week wederom ietwat vaster geweest; daggeld zette in op 2 pCt. en bereikte 3 pCt. op Woensdag, toen twee Clearing Banks als geldnemers in de markt kwamen, hetgeen een vergroting van de schuld aan de Bank of England ten gevolge had. Op Donderdag deed daggeld niet meer dan 2½ pCt., terwijl zevendaagsch geld voor 2 pCt. verkrijgbaar was en voor 1½ pCt. vernieuwd werd.

In de discontomarkt waren de koersen onveranderd; prima 3 maands wissels deden 2½—<sup>3</sup>/<sub>16</sub> pCt.

Daggeld 2—3 pCt.

Zevendaagsch geld 1½—2 pCt.

Treasury Bills 3 maands 2—<sup>2</sup>/<sub>16</sub> pCt.

2, 3 maands prima bankaccept 2½—<sup>3</sup>/<sub>16</sub> pCt.

4 maands idem <sup>2</sup>/<sub>16</sub>—<sup>1</sup>/<sub>4</sub> pCt.

6 maands idem 2½—<sup>7</sup>/<sub>16</sub> pCt.

### OOZAKEN VAN WERKLOOSHEID.

Aan het verzoek, om in dit tijdschrift de oorzaken van de heerschende werkloosheid te beschrijven, als samenvatting van hetgeen door mij onlangs meer uitvoerig is besproken, wil ik gaarne voldoen.

Onder de groote sociale problemen staat thans het werkloosheidvraagstuk op de eerste lijn. Het heeft voornamelijk een *sociaal* karakter, waar men zijn gevolgen heeft te overzien en de zoo moeilijke vraag van hulpverlening aan de buiten werk geraakten tot oplossing wil brengen. Meer een *economisch* karakter bij het opsporen van de oorzaken, die zeer begrijpelijk minder de belangstelling opwekken dan de nood, die er het gevolg van is.

Het gaat hier niet om een tijdelijke, locale depressie, niet om de naweeën van staking of uitsluiting, wij staan hier voor een veel ernstiger verschijnsel van wijde strekking en waarneembaar in bijna alle landen van Europa. De Vereenigde Staten met hun rijke hulpbronnen, hun geordend financiewezen, vertoonen een ander beeld, en eigenaardig genoeg dat Duitschland, dat de groote meerderheid van zijn bewoners een ellendig bestaan ziet voortslepen, van werkloosheid haast bevrijd bleef. Daar bleef de voortbrenging in vollen gang. Een bewijs, dat een zeer gunstige werkloosheidsstatistiek nog geen aanwijzing is van heerschende welvaart.

Het geheele vraagstuk betreft niet de arbeiders alleen. Nauw zijn daarbij het kapitaal, de ondernemers, de neringdoenden, de belastingplichtigen betrokken. De werkloosheid is een symptoom van de malaise, waaronder nu reeds twee jaren de wereld gebukt gaat.

Beide vinden hun oorsprong in de geweldige gebeurtenissen, die zich sinds 1914 hebben afgespeeld. De oorzaken zijn in hoofdzaak internationaal, van politieke en van economischen aard. Men zou er over kunnen twisten, welke oorzaak den voorrang verdient. Met het politieke element is echter het economische zoo nauw verbonden, dat dit laatste in elke fase van de ontwikkeling mede op den voorgrond treedt.

Toen de wereldoorlog uitbrak, was niemand voorbereid op zijn langen duur. Integendeel, men was sterk in het geloof, dat de beslissing niet lang op zich zou laten wachten, of dat de voorbeeldeloze inspanning van krachten de financiën der strijdende partijen weldra zou hebben uitgeput. Een naieve opvatting, die door de feiten is gelogenstraft. Want in den oorlogstroes werden economische bedenkingen op zijde geschoven. Slechts één doel stond elk der partijen voor oogen. De oorlog moest gewonnen worden. En intusschen werd staat na staat in de draaikolk meegesleept. De verwoesting van schepen, die vernietiging van goederen nam schrikbarende afmetingen aan, particulier eigendom werd niet meer ontzien, den neutralen werd de vrije beweging ontnomen.

Een oorlog, die gelocaliseerd blijft, en de volkskracht niet uitput, behoeft ondanks de onvermijdelijke kapitaalvernietiging nog niet tot een ernstige crisis te leiden en werkloosheid na zich te slepen. De economische orde kan worden hersteld, dank zij den steun van eigen of vreemd kapitaal, dat voor het herstel de werkkrachten tot zich trekt. Maar de wereldoorlog bood geen kans tot een zoo gunstige oplossing. Naast de materiele verliezen kwam de ontreddeering van het bedrijfsleven. Fabrieken werden voor militaire doeleinden ingericht en de arbeid daarheen verplaatst. Het internationale verkeer verloor zijn betekenis. En één van de ernstigste zonden, die zich nog lang na den oorlog zou wreken, was de kunstmatige vermeerdering van de credietmiddelen. Met financiële draagkracht werd geen rekening gehouden. Of door leening of door steeds nieuwen toevoer van bankbiljetten moest in de aangroeiende behoeften worden voorzien, het was niet mogelijk, de inflatie te keeren en uit den doolhof van millarden den uitweg te vinden.

Was op den oorlog een economische vrede gevolgd, te verhoeden zou niet zijn geweest, dat de wereld ondanks noeste vlijt en groote bezuiniging jaren onder de gevolgen zou hebben geleden. De economische vrede is niet gevolgd. Verre van dien. Insteede van de economische wereldbelangen op den voorgrond te plaatsen, lieten zich de machthebbende overwinnaars bijna uitsluitend leiden door politieke overwegingen ter onderdrukking van de overwonnenen. Ook op de financiële eischen werd de inflatie in toepassing gebracht, en de grondslag gelegd voor de noodlottige verwarving, waarvan ook thans nog niet de oplossing is te voorzien. Daarbij kwam een eigenaardig gebrek aan economische kennis van de gesteldheid der landen, die op de kaart van Europa een wijziging zouden ondergaan. Bij de politieke verdeling der staatsgemeenschappen werden economische verbanden uit elkaar gerukt, aan sommige is de bestaansmogelijkheid ontnomen, nieuwe werden op zwakke grondslagen gevestigd. Vroeger belangrijke afzetgebieden gingen verloren, want hoe kon vertrouwen worden gesteld in het aanknoopen van verbindingen, waar alle zekerheid door vreemde politieke inmenging, verschuiving van productie, verandering van valuta, werd ondermijnd?

Ongetwijfeld is de toch reeds ongunstige toestand verscherpt door het ingrijpen der overwinnaars, en de geringe koopkracht nog verzwakt door maatregelen, die den opbouw van een groot deel van Europa tegenwerkten. Duitschland en Oostenrijk niet alleen zijn de slachtoffers van het tractaat van Versailles.

Daarop is een tweede periode gevolgd, die hoofdoorzaak werd van malaise en werkloosheid. Vrij algemeen was de meening, dat het tijdperk van herstel was aangebroken, en een voorspoedige toekomst voor werkgevers en arbeiders was weggelegd. Zij is van korten duur geweest, en de opleving na 1918 heeft wrange vruchten gedragen. Daaraan draagt de bevolking in al hare geleedingen de schuld, — overheid en particulieren, werkgevers en werknemers, credietgevers en credietnemers. De geschiedenis van die jaren ligt nog versch in het geheugen. Vele voorraden waren uitgeput, voor de scheepvaart was er gebrek aan bodems om het internationale verkeer te bedienen, de woongelegenheid was onvoldoende. Om in al die noden te voorzien, ontwikkelde zich een koortsachtige bedrijvigheid in den handel, in de fabrieken, op de werven. Van werkloosheid was toen geen sprake meer. Ook in ons land, waar ze gedurende den oorlog ernstige zorg had gebaard, kwamen de gedemobiliseerden spoedig aan den arbeid. De groote oorlogswinsten vonden gereede belegging in allerlei bedrijf, hooge belastingen werden geheven, en de regeeringen deinsden niet terug voor aanzienlijke uitgaven, die soms ten behoeve van groote volksgroepen een duurzamen last zouden leggen op de schouders der geheele bevolking. Veler overtuiging was, dat de wereld van vóór 1914 voor een betere de plaats zou ruimen. Inzonderheid de arbeiders, die door steeds stijgende loonen hun leefwijze op hooger peil brachten, meenden op den duur betere bedrijfsvoorwaarden te kunnen bedingen, en, ten deele beheerscht door de revolutionaire beweging in andere landen, een omwenteling te zullen brengen in hun verhouding tot kapitalisten en ondernemers.

Overigens zijn twee factoren van groote betekenis voor de verdere ontwikkeling geweest, de overkapitalisatie en de onzekerheid der wisselkoersen.

De overkapitalisatie was een rechtstreeksch gevolg van de buitensporige verwachtingen van de toekomst. Onder den indruk van de ruime bestellingen en de stijgende prijzen gaven tal van ondernemingen grotere uitbreiding aan haar bedrijf: nieuwe scheepswerven en fabrieken verrezen om de belangrijke voordeelen te behalen, die reeds anderen toevielen. Daarvoor moest een krachtig beroep worden gedaan op de geldgevers, de bankinstellingen, en ook deze, medegesleept door de buitengewone conjunctuur, lieten niet na aan de reeds gedurende den oorlog door emissies verhoog-

de kapitalen nieuwe toe te voegen om de industriele eischen te bevredigen. De levensvatbaarheid van vele ondernemingen werd maar al te zeer overschat.

Ongetwijfeld had de conjunctuur een reëlen ondergrond, en ofschoon speculatieve neigingen soms zeer sterk tot uiting kwamen, werd het publiek niet, zooals b.v. na den oorlog van 1870, verleid tot deelneming in fantastische „Gründungen”. Maar van bij vroegere crisis opgedane ervaringen werd geen partij getrokken, en de reactie was dubbel noodlottig, omdat het zoo noodzakelijke herstel na den oorlog door de overdrijving nog werd vertraagd.

De tweede factor, de onzekerheid in het internationale verkeer door de min of meer heftige schommelingen der wisselkoersen, bleef niet tot die periode beperkt; de onzekerheid duurt voort. Zij verhindert de normale ontwikkeling van in- en uitvoer; zij belemmert de vrijheid van beweging van de industrie. De met geringe tusschenpoozen voortgezette afbrokkeling van de Duitsche wisselkoersen vooral heeft aan de transacties met het buitenland een speculatief karakter gegeven, een rustig verkeer onmogelijk gemaakt. Teleurstellingen hebben soms geleid tot inkrimping of sluiting van het bedrijf, met werkloosheid mede als uitkomst.

Op de overprikkeling is de onafwendbare reactie gevolgd, en het vertrouwen is niet hersteld. Vertrouwen is de voorwaarde bij uitnemendheid voor herstel. Maar het vertrouwen keert niet terug, zoolang een nationalistische politiek middelen bezigt, die onverenigbaar zijn met economischen vrede, zoolang onzekerheid bestaat omtrent de levensvatbaarheid van vele door de malaise bedreigde ondernemingen; zoolang het credietwezen niet op steviger grondslag rust.

In groote lijnen zijn hiermede de hoofdoorzaken aangegeven, die ons in den tegenwoordigen toestand hebben gebracht.

Andere oorzaken zijn van minder verre strekking dan oorlog en schijnvoorspoed, meer intern van aard, meer sociaal van karakter.

De mate van werkloosheid loopt in de verschillende landen zeer uiteen. Ons land is door zijn ligging, door de onmacht van zijn vroeger zoo machtigen nabuur en door de zonden in het korte verleden wel zeer zwaar getroffen. Er zijn nog bedrijven, die in buitengewoon gunstige omstandigheden verkeerden en den nood der tijden niet voelen. De werkloozenstatistiek geeft een aanwijzing waar de zwaarste slagen vallen. De naaste oorzaak van werkloosheid in eenig vak ligt gewoonlijk vóór de hand, hetzij dat uitvoer van goederen afstuit op de aan het valutarisico verbonden gevaren of op onbetrouwbaarheid en geringe koopkracht van buitenlandsche koopers, hetzij dat een grootsoort opgezet bedrijf moet worden ingekrompen of overproductie de zaken tot stilstand doemt. Ieder kent de voorbeelden uit de practijk. Een sprekend voorbeeld zijn scheepsbouw en scheepvaart, die jaren van noode zullen hebben om uit hun verval te geraken.

Om de depressie te boven te komen en de productie zooveel mogelijk weer in meer geregelde banen te leiden, zouden overleg en samenwerking tusschen werkgevers en arbeiders als eerste eisch mogen worden gesteld. Door het nemen van geringe winst en het berusten in matig loon, bezuiniging dus in de productiekosten, kon het herstel worden verhaast. Van de overheid mocht worden verwacht, dat zij door een rustig beleid bij dit sociaal economisch vraagstuk een krachtigen steun in die richting zou verleenen.

Aan die eischen werd allerminst voldaan. Geen samenwerking maar strijd. Geen gemeenschappelijk overleg om in het belang der gemeenschap het productief vermogen te ontwikkelen, maar stakingen aan de orde van den dag, wantrouwen en naijver, hoogstens een moeizaam overleg om de loonactie haar scherpte te ontnemen.

Ligt de schuld bij de ondernemers of bij de arbeiders? Een vraag, waarop elke partij haar eigen antwoord geeft. Maar moeielijk is, dunkt mij, voor tegen-

spraak vatbaar, dat, wat ook ondernemers — en terecht — in de jaren van voorspoed ten laste moge zijn te leggen, zij in dit tijdperk van depressie gedwongen zijn met bescheiden winst genoeg te nemen of zonder winst, zelfs met verlies te werken, om het bedrijf althans in stand te houden. Gebrek aan initiatief wordt hun van sommige zijden verweten, zelfs de Minister heeft daarop gezinspeeld. Is men nu reeds de harde lessen vergeten, die voorzichtigheid vooral tot eisch stellen?

Eenigszins anders staat het met de arbeiders. Nog kort geleden werden alle eischen van loonsverhooging en lotsverbetering ingewilligd, bijna afgedwongen. De werknemers verkeerden in een bevoorrechte positie, die zij daarna niet dan na veel strijd wilden prijsgeven. Een begrijpelijk verzet na de met een luchtig optimisme opgewekte verwachtingen van een betere toekomst, na de aanvuring en voorspiegelingen van hun leiders, bij het meer en meer postvatten van de meening, dat zij in het productieproces door kapitaal en ondernemers worden benadeeld. Ook hier worden economische belangen ondergeschikt gemaakt aan de politiek. Deze beperkt de individueele vrijheid. De arbeider is niet vrij in het aanvaarden van een beloning die hem goeddukt, hij is gebonden aan de voorschriften van zijn vakorganisatie. De organisaties zijn een macht in den Staat, en het heeft soms den schijn, alsof aan niet-georganiseerden een smet zal gaan kleven.

Werkgevers en arbeiders beiden zijn de producenten. De regeling der voortbrenging is voor een goed deel in hunne handen. Onder de storende invloeden van buiten is het uiterst moeielijk de productie op te voeren, maar in meer dan een bedrijf is dit soms mogelijk bij billijke verlaging van loon. In de exportindustrie vooral, die zich met de buitenlandsche mededinging moet meten, en waarvan de bloei voor ons land onontbeerlijk is, komt het er op aan.

Stonden wij voor een depressie van niet langen duur, het verzet zou minder kritiek uitlokken. Nu is het vrij zeker, dat het einde nog verre ligt, want ook al wordt de buitenlandsche politiek minder gevaarlijk voor het algemeen welzijn, dan nog is het twijfelachtig of de maatschappij zich buiten de geheel of ten deele geruïneerde rijken, tot het peil van vóór den oorlog zal opwerken. Overigens levensvatbare ondernemingen zullen moeite hebben de daarin vastgelegde en op hoogen bloei berekende kapitalen binnen afzienbaren tijd inderdaad vrucht dragend te maken. De gedachten mogen wel eens teruggaan naar vroegere tijdperken van langdurige malaise, waarin het leven op bescheiden voet moest worden ingericht.

Onder die omstandigheden handhaving van hooge loonen voor te staan is niet verdedigbaar. Het is een anomalie dat bij een niet onbeteekenend percentage van werklozen in de bouwbedrijven en den voortdurende woningnood, de loonen, met in achtneming der prijsstijging, de vroegere zoo aanzienlijk overtreffen. Het moge een triomf zijn voor de voormannen der loonpolitiek; van economisch standpunt bezien is er geen reden zich daarover te verheugen.

Overigens zal toch reeds de productie niet zoo snel gebaat zijn, omdat een groote loonsverlaging niet plotseling kan intreden.

De jaren na den oorlog zijn jaren van geestesverwarring geweest. In breede kringen der bevolking is de mentaliteit een geheel andere geworden. In binnen- en buitenland zijn regeeringslichamen aan de door den schijnvoorspoed gewekte indrukken niet ontkomen. Te weinig acht is geslagen op de demoralisatie, die er mede gepaard ging. De funeste invloed van buitensporige winsten, loonen en verteringen is niet onopgemerkt gebleven, maar bij de regeling van sommige arbeidsverhoudingen is die eer versterkt dan verzwakt. De plicht van een ieder om door zijn arbeid tot herstel der zieke gemeenschap bij te dragen, is niet genoegzaam erkend.

Bij het bepalen van den werktijd was niet de eerste

eisch vooral arbeid, maar vooral vrijheid en ontspanning. De wensch der Chartisten uit het midden der vorige eeuw werd vervuld. De achturige arbeidsdag behaalde de overwinning. Hiermede voor ons land, dat aan de spits zou staan, niet tevreden, schonk ons de wetgever een 45-urige werkweek, zonder zich veel te bekommeren om de zoozeer uiteenlopende bedrijfseischen, en met het natuurlijke gevolg van middellijke of onmiddellijke bedreiging van straf tegen dengene, die de hem door de natuur verleende krachten zonder schade voor zijn welzijn, boven de grens kon en wilde benutten. Een ieder heeft in eigen omgeving de talrijke teekenen van arbeidsschuweid kunnen waarnemen; de ernstige aard van dit symptoom schijnt aan de overheidsorganen te zijn ontgaan.

Voor voorkoming van werkloosheid, voor de arbeidsbemiddeling is van overheidswege door de uitbreiding der arbeidsbeurzen een goed werk gedaan. Maar waarom die weer dienstbaar gemaakt aan een bedenkelijke loonpolitiek! Standaardloonen moesten ten behoeve der werklozen worden gehandhaafd. Wie bij de arbeidsbeurs is ingeschreven, mag door den werkgever niet in dienst worden genomen beneden het standaardloon, dat voor het bedrijf is vastgesteld. Den werkloze dus, die een uitkeering geniet verre beneden het loon, is het niet veroorloofd zijne positie door aanvaarding van een betrekking aanzienlijk te verbeteren, wanneer de werkgever voor de uitvoering van het werk het volle standaardloon niet kan betalen. Slechts noode heeft de overheid er onlangs in berust een uitzondering te maken, toen een zeer groote bestelling de nijverheid dreigde te ontgaan, waarbij honderden werklozen waren betrokken.

Enkele voorbeelden slechts, waarin de mentaliteit der officieele organen tot uitdrukking komt.

Het is hoog tijd, dat zulke opvattingen worden herzien. De aandacht wordt reeds te zeer afgeleid naar ver reikende plannen, waarvan de verwezenlijking zelfs in gewone tijden met buitengewone moeielijkheden zou hebben te kampen, en waarvoor, de tijd nog niet rijp is. De nood zal tot verstandiger inzicht dwingen, gelijk hij soms al gedaan heeft, evenals naar ik vrees eerst de nood de gemeenschap het volle besef zal bijbrengen, dat arbeid en bezuiniging hoofdvorausden zijn voor het economisch herstel.

De tijden zijn somber en nog vergeefs ziet men uit naar vriendelijke lichtpunten, die de hoop doen herleven. Maar zulke tijden zijn er meer geweest. De energie is niet uitgedoofd, de productiemiddelen zijn een machtige steun voor den opbloeit. Met rijke oogsten, technische kennis en voortvarendheid kan de maatschappij spoediger in evenwicht komen dan wij thans durven verwachten.

G. H. HINTZEN.

#### DE HOOGHE RAAD EN DE „KONINKLIJKE“.

Het is al weer eenige jaren geleden dat ik voor de leidsche fabrikanten eene lezing zou houden, die ik aangekondigd had onder den naam: „Deugden en gebreken van naamlooze vennootschappen“. Een van mijne toenmalige collega's in de leidsche juridische faculteit gaf mij den welgemeenden raad, alleen over de gebreken te spreken, want, zoo zeide hij, de menschen luisteren veel eerder naar en gelooven veel liever in kwade dan geoorloofde praktijken. De raad was even menschkundig als goed gemeend en ik dacht er aan terug, toen ik in het dagblad, dat in ons land wellicht het grootste aanzien geniet, naar aanleiding van een door den hoogen raad ten nadeele der Koninklijke, in een moeilijke, ingewikkelde belastingkwestie gewezen arrest, <sup>1)</sup> las, dat het zoo was toe te juichen dat ons hoogste rechtscollege die Koninklijke, die door schijnovereenkomsten den fiscus trachtte te onthouden waarop deze rechtmatig aanspraak heeft, met de kous op den kop naar huis had gestuurd. Ik was en ben vast overtuigd, dat deze voorstelling van zaken met

<sup>1)</sup> [Zie voor den tekst van dit arrest pgn. 285 van dit nummer. — Red.]

graagte zal worden gelezen, geloofd en rondverteld en dat wie twijfel zal opperen of een bedeesd „audite et alteram partem“ zal stamelen, hoorders noch lezers zal vinden. Ik zou er dan ook niet aan gedacht hebben deze ondankbare rol te spelen, ware het niet, dat de redactie van dit weekblad mij had verzocht, wat licht te ontsteken over 's hoogen raad's uitspraak, die om met argumenten te kunnen worden gelaakt of toegejuicht, eene andere behandeling behoeft, dan een dagblad kan bieden. Deze uitnodiging was — ik erken het volmondig — te verleidelijk en ik heb haar geen weerstand kunnen bieden.

Het jaar 1907 was voor de petroleumwereld een van blijvende historische beteekenis. De engelsche „Shell“ en de nederlandsche „Koninklijke“ besloten toen, na lange en moeizame onderhandelingen, dat ieder harer wèl zelfstandig zou blijven bestaan, maar dat zij in eene verhouding van 60 (de Koninklijke)—40 (de Shell) de verkregene resultaten zouden verdeelen. De eenvoudigste vorm om aan dit besluit uitvoering te geven zou ongetwijfeld een zijn geweest als, bijvoorbeeld, in ons land is gekozen door de Hollandsche en de Staatspoor: ieder blijft gewoon doorwerken, concurreert zoo weinig mogelijk met den ander, en aan het einde van ieder jaar telt men de winsten bij elkaar en verdeelt ze overeenkomstig de vooraf vastgestelde verhouding. Als deze vorm door Koninklijke en Shell was gekozen, zou nimmer eenige belastingmoeielijkheid zijn ontstaan: de winst- en verliesrekening der Koninklijke zou nimmer een hooger winstcijfer hebben kunnen aangeven dan 6/10 van de geheele winst, omdat, zoo zij op zichzelf al meer winst had gemaakt, zij dit meerdere aan de Shell had moeten afdragen. Er waren echter destijds redenen, die op het oogenblik van geenerlei belang meer zijn, om een gecompliceerder vorm te kiezen; Koninklijke en Shell richtten te zamen twee nieuwe maatschappijen op: in Nederland „De Bataafsche“, in Engeland „de Anglo-Saxon“. Deze maatschappijen zouden, om het nu maar zoo eenvoudig mogelijk voor te stellen, „het werk doen“; Koninklijke en Shell zouden op hare lauweren rusten en jaarlijks respectievelijk 60 en 40 procent van de winsten der werkers opstrijken. Zij werden dus zoogenaamde „holding companies“ ten aanzien van Bataafsche en Anglo-Saxon, wier aandelen, altijd weer in de verhouding van 60 en 40, geheel in hare handen waren.

Deze, ietwat ingewikkelde, opzet voldeed aanvankelijk goed, maar bleek zeer groote bezwaren te hebben, zoowel voor de nederlandsche als voor de engelsche fractie, toen de belastingen steeds meer en meer, zoowel hier als daar, de factor werden waarop de naamlooze vennootschap bij de uitoefening van haar bedrijf vóór alles heeft te letten. Een ieder die van belastingmoeielijkheden ook maar eenigszins op de hoogte is — en wie is dit tegenwoordig niet — weet, hoe vooral bij internationale verhoudingen, het spook der dubbele belasting tot dusver wel met talent en ijver op internationale bijeenkomsten is besproken, maar tot heden toe niet is verdreven. Op de dertigste vergadering van de International Law Association in 1921 hier in den Haag gehouden, bracht prof. Suyling er een rapport over uit en zeide, sprekende over Engeland en Nederland:

„that the harm caused by double taxation is strongly felt in both countries“ en dat „the tax rates nowadays charged are so high that double taxation tends to approach the line which separates taxation from confiscation“ (Report of the thirtieth conference I bl. 430 en 431).

Het onderwerp heeft verder de volle aandacht der „International Chamber of Commerce“ (Zie Digest No. 25 „The problem of double taxation“) en zelfs van den Volkenbond. Juist dezer dagen bevatten de couranten het bericht dat de commissie, door den bond benoemd ter bestudeering van dit vraagstuk, waarvan o.a. de algemeene secretaris van het instituut dat dit weekblad uitgeeft lid is, te Genève bijeen is geko-

men en reeds in 1921 bracht Sir Basil P. Blackett aan de „section financière” van den bond een uitvoerig rapport over dit vraagstuk uit.

Ook de nederlandsche wetgever beseft, dat dubbele belasting, om met Suyling te spreken, meer op „confiscation” dan op „taxation” gelijkt en doet, binnen zekere grenzen, het zijne ter bestrijding van dit euvel. Ik herinner aan bepalingen als artikel 99 van de wet op de inkomstenbelasting; aan de, na veel wederwaardigheden tot stand gekomen, artikelen 100, 100bis en ter dier wet, die inmiddels al weer naar de wet op de dividend- en tantiëmebelasting zijn verhuisd; aan de voorschriften die de minister van financiën, daartoe gemachtigd door de wet van 16 April 1920 (Stb. no. 192), heeft uitgevaardigd. Al deze voorschriften bewijzen, dat ook de fiscus begrijpt dat het zelfs met belastingen „te gek” kan worden, maar zij bewijzen dit, gelijk ik opmerkte „binnen zekere grenzen”. De minister Kolkman wees er indertijd reeds in de memorie van toelichting tot de inkomstenbelasting op, dat de nationale wetgever hier nu eenmaal niet zoo ver gaan kan en mag als hij eigenlijk wel zou willen; dat hij er voor moet waken vreemdelingen, die in hun eigen land reeds belasting moeten betalen, niet te veel ter wille te zijn, omdat er anders voor het buitenland geen prikkel meer bestaat het vraagstuk met Nederland bij tractaat te regelen. En alleen langs dien weg zou eene behoorlijke oplossing zijn te vinden. Artikel 101 van de wet op de inkomstenbelasting maakt voor zulke tractaten wel vrij baan door de kroon te machtigen ze, buiten de staten-generaal om, te sluiten, maar het staat tot heden toe voor parade in het staatsblad.

Bekeken onder dit licht wordt duidelijk het wetsvoorschrift dat in het arrest van den hoogen raad, den 31sten Januari van dit jaar ten nadeele der Koninklijke gewezen, de voorname rol heeft gespeeld: artikel 3 van de wet op de dividend- en tantiëmebelasting. In eenvoudige taal weergegeven, bepaalt het artikel, dat eene hier gevestigde holding company eerst belastingplichtig wordt als zij meer uitkeert dan zij van eene hier gevestigde werkmaatschappij heeft genoten. Immers, de werkmaatschappij heeft, toen zij aan de holding uitkeerde, den nederlandschen fiscus reeds betaald wat des fiscus was en het zou al te hebbertig zijn als die zelfde fiscus, wanneer de holding company onder hare aandeelhouders den buit gaat verdeelen, ten tweeden male van het zelfde bedrag belasting ging heffen.

Buitenlandsche wetgevers, met name Engeland, volgen eene vrijwel gelijke politiek. Ook daar een prijzenswaardig streven nationalen op het punt van dubbele belastingen tegemoet te komen maar een zekere schuwheid vreemdelingen te helpen om de zeer begrijpelijke reden, dat men anders straks, bij de zoo lang verbeide internationale regeling, zal trekken aan het kortste eind. Nu behoeft men waarlijk geen uitgeslagen belastingontduiker te zijn om te begrijpen, dat een concern, ongezet als de Koninklijke-Shell, dat over en weer aan elkaar afstaat een gedeelte der winsten der werkmaatschappijen waarvan het de aandeelen in handen heeft, om vervolgens die winsten aan de aandeelhouders uit te keeren, van dit altijd maar wachten op internationaal overleg en dat inmiddels laten bloeden van vreemdelingen, het kind van de rekening zou worden als het passief bleef toekijken en zich geduldig liet afslachten. De wetgevers zelve waren het die drongen in *déze* richting: de *hollandsche* holding company keere zooveel mogelijk uit wat de *hollandsche* werkmaatschappij verdient, de engelsche holding doe het zelfde voor de engelsche werkmaatschappij. Want zoodra gaat niet de hollandsche holding uitkeeren wat in Engeland is verdiend, en de engelsche vennootschap wat de Hollander vergaarde, of *beide* landen gaan over het zelfde bedrag belasting heffen. De cijfers spreken. Gesteld de Bataafsche keert 100 winst uit. De hollandsche fiscus beurt natuurlijk belasting over het volle bedrag. De

Koninklijke ontvangt hiervan 60, die vrij is van belasting omdat de Bataafsche hierover reeds betaalde. De overige 40 vloeien naar Engeland en... worden andermaal daar belast. Nu krijgt de Koninklijke nog 60 procent van de engelsche winst, die daar reeds belast is en... het hier nog eens wordt. Wie zou, als hij in Nederland voorwerpen noodig heeft die in Engeland te krijgen zijn, er de onkosten voor over hebben die uit Engeland te laten komen, als hij ze zonder onkosten ook in Nederland bij de hand heeft? Welke naamlooze vennootschap zou een dergelijke politiek tegenover hare aandeelhouders durven verdedigen? Derhalve, wat gebeuren moest en gebeurde, was dit: afspreken dat wat de Bataafsche verdient zooveel mogelijk door de Koninklijke wordt uitgekeerd, dat wat de Anglo Saxon verdient zooveel mogelijk door de Shell wordt verdeeld, om daarna te verrekenen, over en weer, datgene wat partijen boven de 60 of 40 pCt. der *totale* winst hebben genoten, of korter gezegd: alsnog zooveel mogelijk teruggrijpen naar den eenvoudigen, simpelen vorm, die in 1907 was versmaad.

Hoe is dit nu geschied? Wat Nederland betreft, allereerst, door in de statuten der Bataafsche te bepalen, dat 95 pCt. van haar winsten aan de Koninklijke zal komen; in Engeland door vrijwel het zelfde te doen, en door daarnaast af te spreken, dat als mocht blijken dat men op die manier meer heeft genoten dan Nederland of Engeland van de totale winst toekwam, dit meerdere zal worden verrekend. *Hinc lacrimae*.

Kijk, zoo wordt thans de Koninklijke voor de voceten geworpen, gij zijt eigenlijk gelijk aan den knoeier, die, om overschrijvingskosten te ontloopen, in eene authentieke acte eene andere koopsom opgeeft dan in eene onderhandsche. En den hoogen raad, die zelden bij een belastingarrest zooveel bijval mocht oogsten, werden pluimen op den hoed gezet, omdat hij zich nu eens niet van de wijs had laten brengen door listige kunstgrepen, maar het wezen der zaak had doorgrond. Niemand minder dan de heer Idenburg constateerde in de vergadering van de eerste kamer van den 14den j.l., dat het voldoening had gegeven, dat de hooge raad zich niet aan „constructies” had gestoofd maar slechts aan „de zaak zooals zij werkelijk is”. Ik laat nu daar of, gesteld dat de hooge raad dit inderdaad had gedaan, dit zooveel lof zou verdienen. Ik meen, dat evengoed als op het gebied van het strafrecht, de rechter zich bij fiscaalrecht heeft te stellen op het strenge, formeele standpunt. Een strafrechter, die iemand die weigert een geleend boek terug te geven wegens diefstal zou veroordeelen omdat dit vrijwel op diefstal neerkomt, zou even afkeuringswaard handelen als een gemeente, die iemand die er 89 dagen in 1922 en den nieuwjaarsdag van 1923 had doorgebracht, zou willen aanslaan, omdat hij toch eigenlijk 90 dagen van het jaar 1922 er verblijf heeft gehouden. Kijken naar het wezen der zaak, naar de bedoeling van partijen en wat dies meer zij, is heel mooi bij het uitleggen van overeenkomsten, bij burgerlijk- of handelsrecht, maar is in straf- en fiscale zaken uiterst gevaarlijk en leidt even gemakkelijk als ongemerkt tot willekeur en onbillijkheid. Maar, ik herhaal, ik laat dit alles daar. Ik wil er slechts op wijzen, dat de hooge raad in zijn veel besproken arrest van 31 Januari *niet* heeft gekeken naar „de zaak zooals zij werkelijk is”, integendeel, deze zaak niet volkomen heeft doorzien. Ik ben de eerste om dit te begrijpen en te billijken: ik heb al te zeer aan den lijve ondervonden, hoe moeilijk het is om, zoo uit de studeerkamer gehaald, zich in te leven in de verhoudingen van eene wereldmaatschappij en zich van hare inrichting een zuiver beeld te vormen. Maar men stelle het dan ook niet voor alsof die wereldmaatschappij een knoeister en de hooge raad de straffende Nemesis is. Immers, wat deed de hooge raad? Hij overwoog:

„dat immers de verhouding tusschen de betrokken ven-

nootschappen deze is, dat belanghebbende (Koninklijke) en de Shell de eenige aandeelhouders zijn in de Bataafsche, en voorts die maatschappijen de statuten der Bataafsche hebben gewijzigd in verband met een gelijksoortige wijziging der statuten der Anglo-Saxon, maar met de tusschen de beide aandeelhoudende maatschappijen vaststaande bedoeling, dat de wijzigingen der statuten in de financiële verhouding geen verandering zouden brengen, terwijl dan eindelijk de tusschen belanghebbende en de Shell getroffen regeling de strekking heeft om die bedoeling te verwezenlijken, maar dan ook een onverbrekelijk geheel vormt met bedoelde statutenwijzigingen;

dat de uitkeering der 35 pCt. aan belanghebbende boven de haar volgens de oude statuten toekomende 60 pCt. dan ook zuiver het karakter draagt van een ontvangen ten bate van de Shell, en belanghebbende die dan ook niet in den zin van artikel 3 der wet geniet."

's Raads trouwaille bestaat dus in de volgende redeneering: de holding company mag alleen aftrekken wat zij „geniet" van de werkende maatschappij. Nu ontvangt zij, Koninklijke, weliswaar 95 pCt. van de Bataafsche, maar door uwe overeenkomst met de Shell moet zij haar weer 35 pCt. afdragen, dus geniet zij slechts 60 pCt. Deze redeneering pakt door haar eenvoud, maar zoo eenvoudig is de zaak nu eenmaal niet, integendeel, de redeneering is onjuist. Zij zou juist zijn als inderdaad de Koninklijke van de 95 pCt. die zij van de Bataafsche genoot, automatisch, per se, wederom 35 pCt. aan de Shell moest afstaan. Maar niet alleen is dit niet waar, het kan zelfs heel goed voorkomen, dat zij niets behoeft af te staan of zelfs nog te vorderen heeft. Als, bijvoorbeeld, 95 pCt. van de winst der Bataafsche gelijk is aan 60 pCt. van de winst van Bataafsche en Anglo Saxon te zamen, behoudt de Koninklijke haar volle 95 pCt. En als 95 pCt. van de winst der Bataafsche minder is dan 60 pCt. der totale winst, behoudt niet alleen de Koninklijke haar volle 95 pCt., maar heeft zij zelfs bovendien nog aanspraak op eene uitkeering van de Shell. Wie durft dan volhouden, dat de Koninklijke haar 95 pCt. niet geniet in den vollen zin van het woord; dat de statutenwijziging eigenlijk maar een schijnmanoeuvre en de overeenkomst met de Shell een contre-lettre was; hoe kan dan ooit waar zijn 's hoogens raads uitspraak:

„dat de uitkeering der 35 pCt. aan de belanghebbende (de Koninklijke) boven de haar volgens de oude statuten toekomende 60 pCt. zuiver het karakter draagt van een ontvangen ten bate van de Shell"?

De winst- en verliesrekeningen der Koninklijke van de laatste jaren wijzen trouwens duidelijk aan, dat mijne onderstellingen geen phantasieën zijn en dat aan deze geheele zaak niets geheimzinnigs, noch heimelijks is. Ik neem, op goed geluk, het jaarverslag over 1919. In de winst- en verliesrekening ziet men onder verlies een post, die voortspruit uit „contractuele verplichtingen aan derden" en in de toelichting wordt verteld, dat dit de uitkeering aan Engeland is die van de wijziging der nederlandsche en engelsche statuten, die de eindafrekening niet mag beïnvloeden, het gevolg is. Maar in de winst- en verliesrekening die bij het jaarverslag 1921 is afgedrukt, vindt men een dergelijken post onder... de winst. Hoe zal de hooge raad dit ooit kunnen begrijpen? Voor iemand die echter werkelijk „het wezen" van deze zaak begrijpt, is de verklaring zoo eenvoudig als tweemaal twee vier. In 1919 bleek achteraf dat de Koninklijke te veel, in 1921 dat zij te weinig had genoten. Maar gaat het dan aan de voorstelling te lanceren, alsof die geheele statutenwijziging in verband met de overeenkomst eene vertooring is, die iets stiekums, iets eener groote maatschappij onwaardigs heeft? Wat men door de statutenwijziging en de overeenkomst wilde bereiken, wat ook nooit, noch bij de totstandkoming, noch in de jaarverslagen, onder stoelen of banken is gestoken, was niets meer maar ook niets minder dan dit: dat de bron, waaruit de Koninklijke hare uitkeeringen zou putten eene nederlandsche, die waaruit de Shell hare winsten zou

halen eene engelsche zou zijn, zoolang als de verhouding 60—40 dit maar eenigszins zou toelaten en dat niet langer beiden, gelijk tot 1917 geschiedde, over en weer, 60 en 40 procent zoowel uit eene nederlandsche als uit eene engelsche maatschappij zouden ontvangen met als gevolg, dat in beide landen over de zelfde uitkeering moest worden betaald. Volgens de beslissing van den raad van beroep voor de directe belastingen te 's-Gravenhage van 14 November 1921 is dit doel ook inderdaad bereikt, de procureur-generaal bij den hoogen raad was van dezelfde meening. De hooge raad besliste anders, naar mijne stellige overtuiging, omdat hij de, waarlijk niet eenvoudige, figuur niet volkomen helder voor oogen had.

Nu Rome eenmaal heeft gesproken, zal moeten worden berust en de „vingt-quatre heures pour maudir ses juges" zijn reeds lang verstreken. Onverklaarbaar blijft echter waarom het verliezen van een proces, dat als het ware reeds tweemaal was gewonnen, nu ook nog wordt voorgesteld als eene welverdiende straf voor het euvel, dat dan hierin moet bestaan, dat men niet geneigd was altijd maar door het bedrijf te voeren in den vorm die het meeste geld kost. Het zou mij dan ook niet verwonderen en ik help het de aandeelhouders wenschen, als de Koninklijke, n'en déplaise heel wat „men"s en andere anonymi, op middelen zon, om langs anderen weg te ontkomen aan den dubbelen greep waarin zij, na het arrest van dien ongelukkigen 31sten Januari, is vastgeraakt.

's-Gravenhage, Maart 1923.

A. S. OPPENHEIM.

## DE STEENINDUSTRIE.

### II. (Slot.)

Aan het slot van het eerste deel dezer beschouwingen bezagen wij de loonen in de steenindustrie van het standpunt der arbeiders in verband met het streven der werkgevers, hen te verlagen. Men kan de arbeidsvoorwaarden van de arbeiders in deze industrie echter ook uit een maatschappelijk oogpunt bekijken en het standpunt innemen, dat woningbouw en industrie behoefte hebben aan goedkope steen. Ook dan kan worden vastgesteld, dat de arbeidsvoorwaarden allerminst een beletsel vormen voor de levering van goedkope steen, doch dat juist de hoog opgevoerde intensiviteit van den arbeid tot lage steenprijzen bijdraagt.

Wie de 16 be- en verwerkingen nagaat, die de klei ondergaat, alvorens tot steen te zijn omgezet, zal er zich ternauwernood een voorstelling van kunnen vormen, dat in totaal slechts gemiddeld f 7,50 worden betaald voor het bakken van 1000 steenen, temeer als men weet dat deze f 7,50 over pl.m. 45 personen moeten worden verdeeld.

De fabrikanten deden dit jaar aanbiedingen tegen naar omstandigheden vrij schappelijke prijzen. Het verkoopbureau te Nijmegen noteerde als volgt:

#### Steenprijzen Mei 1922

Miskleurige klinkers .....	f 29,—
„ hardgrauw .....	„ 27,—
„ boerengrauw .....	„ 13,50
„ waalrood .....	„ 11,50
Kleurige gevelsteen (grauw)....	„ 31,—
„ klinkers .....	„ 33,—
„ boerengrauw .....	„ 15,—
1e soort straatklinkers .....	„ 42,—
2e „ „ „ .....	„ 39,—

Later adverteerden de fabrikanten rood à f 10,— per duizend. Dit wilde niet zeggen, dat men ook voor f 10,— alleen rood kan kopen. Nadat deze prijs geannonceerd was, werden partijen rood verkocht voor meer dan den dubbelen prijs. Het beatekende echter wel, dat degene, die andere steensoorten kocht, het rood voor f 10,— kreeg.

Houden we nu de door het verkoopbureau genoteerde prijzen vast. Welk bedrag wordt met die prijzen vereischt voor den aankoop van voor een arbeiderswoning benodigde steen?

Vier en twintig duizend steenen zijn noodig.

We kunnen gevoeglijk aannemen 12.000 stuks rood en de andere helft verschillende der betere soorten.

12 maal f 11,50..... f 138,—  
en 12 maal gemidd. f 24,— .. „ 288,—

Samen f 426,—

Gemiddeld rond f 17,50 per duizend. Vrij boord.

Kapitaliseert men dat bedrag op 8 pCt. dan is het deel van den huurprijs hetwelk voor den aankoop van steen is ten koste gelegd 66 ct. per week.

Zien we voorts dat het arbeidsloon 42,9 pCt. van den metselsteenprijs uitmaakt, dan zou eene verlaging van die loonen met b. v. 20 pCt. eene vermindering van den huurprijs met 6 ct. per week ten gevolge kunnen hebben.

Men kan tegenwoordig zelfs metselsteen koopen tegen belangrijk lagere prijzen. Zoo deelden ons onlangs een tweetal serieuze fabrikanten mede, dat een partij van 5 miljoen steen naar Limburg verkocht was à f 13,75 per duizend. Men mag echter veilig aannemen dat er thans menige partij met verlies verkocht wordt.

Een verder aantasten van de arbeidsvoorwaarden der werklieden zal geen wezenlijke of ook maar beteekenende verbetering ten gevolge hebben.

Toch kan er nog wel een en ander gedaan worden, waardoor eenige verlichting wordt verkregen en dat ook van min of meer duurzaam belang geacht kan worden.

Het einde van de crisis zou uiteraard den toestand vanzelf weer gezond maken. De woningbouw zou op grotere schaal kunnen bevorderd worden en tegelijk betonbouw tegengaan. Betonbouw zal op den duur niet goedkoop blijken, wel minder geschikte woningen opleveren. Eene bewering, die ik meen te kunnen staven.

Tot heden heeft de betonbouw in ons land nog niet zoo heel veel te beteekenen. Als de van beton vervaardigde woningen in baksteen waren opgetrokken, zouden de fabrikanten een dikke honderd miljoen steenen meer hebben kunnen leveren.

Voor Amsterdam ligt nu echter het plan-v. d. Schaar ter uitvoering gereed. Zou dit plan in baksteen worden uitgevoerd, dan zouden daarmede plm. 140 miljoen steenen gemoeid zijn. Krachtens de resultaten van de gevoerde onderhandelingen zou reeds een begin van uitvoering aan dit plan moeten zijn gegeven. Te noodzakelijker aangezien nog in 1923 een derde of een vierde deel dier woningen gereed zoude komen. Men bespeurt echter zelfs van eenige voorbereiding nog niets. Ten aanzien van dit plan is ook aan de steenfabrikanten een concessie gedaan; deze nl. dat het buitenwerk in baksteen zal worden opgetrokken.

Uit een aesthetisch oogpunt en ook om andere redenen juich ik deze beslissing toe. Maar met bezuinigingsoverweging is ze toch niet in overeenstemming te brengen. Juist de steenen voor het buitenwerk brengen de duurte aan, zoowel door den prijs dier steen zelf, als door het loonbedrag voor de verwerking benodigd.

Beter zou het geweest zijn, als men den baksteenfabrikanten geen enkele concessie had gedaan, maar hun wel de mogelijkheid geboden had het plan geheel en al in baksteen uit te voeren, zoodat zij dus voor de keus gestaan hadden het geheele plan in beton te zien uitvoeren, of wel de uitvoering in baksteen voor hunne rekening te nemen. Ze zouden in hunne concurrentie tegen den betonbouw het laatste wel gekozen hebben. Nu kunnen ze juist die soorten steen leveren, waaraan wat te verdienen is.

Toch zou het goed zijn als de Nederlandsche steenfabrikanten alsnog, zoo mogelijk, het plan-Van der Schaar voor hunne rekening namen en onverwijd uitvoerden. Zij zouden daarmede stellig den woningbouw een krachtigen stoot vooruit geven en den betonbouw een doodelijken concurrentiesteek

toebrengen. Ofschoon deze beschouwing reeds in December geschreven werd is met het plan-Van der Schaar nog geen aanvang gemaakt.

De buitenlandsche concurrentie heeft in ons land vasten voet kunnen krijgen, mede ook doordat de fabrikanten zich beijerden de dure steensoorten te stoken en zich om de goedkoopere soorten niet bekommerden.

Eerst in 1922 is op dat gebied iets gedaan. Onder leiding van het Verkoopbureau heeft een aantal fabrikanten speciaal „rood” gestookt, hetgeen bleek te kunnen met aanmerkelijk minder kosten aan arbeidsloon en brandstoffen. Gaan de fabrikanten op dien weg voort, dan krijgen ze stellig de buitenlandsche concurrentie geheel onder de knie. Samenwerking is hier geboden.

Ook is er wel reden om meer dan tot dusverre voorkeur te geven aan het inheemsch product. Stellig kan dit geschieden aan rijkswerken en woningbouw met overheidssteun. Niet alleen omdat het Nederlandsch fabrikaat is, maar ook en vooral omdat het inheemsche product van zooveel betere kwaliteit is.

Dit verschil in kwaliteit wettigt zelfs wel eenig prijsverschil. Een sterke voorkeur van onzen uitnemenden straatklinker boven den lompen buitenlandschen kei lijkt ons geboden. Het is bedroevend te zien hoe zelfs in onze steden de grove hobbelkei onzen klinker verdringt.

De fabrikanten hebben getracht steen uit te voeren. Er zijn dan ook enkele partijen naar Noord-Frankrijk en Amerika verscheept. Hier is meer te doen. Regeeringshulp is echter noodig in tweeërlei opzicht. Ten eerste op wat ruimer schaal exportcredieten en zoo noodig premies. Voorts wat invloed uitoefenen op de reeders, om als toch de schepen in ballast uitvaren, tegen een geringe vergoeding steenen als ballast in te nemen.

In Amerika wil men onze fraaie, kleurige gevelsteen wel, maar er zitten aan afzet daar te lande allerlei bezwaren vast, die wellicht door ruime exportcredieten te overwinnen zijn, welke van duurzame betekenis kunnen worden. De voornaamste moeilijkheid is wel het transport vanuit de zeehaven in Amerika naar de plaats van bestemming.

Het moet stellig bij de fabrikanten een zeer onpretigen indruk maken, als zij den toenemenden invoer van steen uit Duitschland bezien en daarbij aan het crediet van 140 miljoen gulden van Nederland aan dat land denken. Als zij zulke overwegingen leggen naast de moeilijkheden om exportcredieten los te krijgen zal die stemming er stellig niet beter op worden.

Bij de hier genoemde mogelijk te nemen maatregelen mogen we bedenken, dat de duizenden werklozen in deze industrie nu eenmaal niet aan hun lot kunnen worden overgelaten. De werklozen kosten aan Rijk en Gemeente ook geld, dat beter zou zijn besteed als de menschen er door aan den arbeid konden blijven.

Dat de toestand ernstig is moge blijken uit het feit dat de Bond van R.-K. arbeiders in steen- en pannenfabrieken op plm. 5000 leden 2200 werklozen heeft, (toestand midden November 1922). Wij merken reeds terloops op van meening te zijn, dat de fabrikanten zelf ook niet geheel vrijuit gingen.

Vierhonderd vijf en zeventig miljoen steenen zijn in 1921 ingevoerd. Door samenwerking zouden de fabrikanten dezen invoer stellig wel met zoo ongeveer  $\frac{3}{4}$  dezer gansche massa hebben kunnen inkrimpen. Ze hadden direct moeten beginnen met speciaal rood te stoken. Zij zijn er eerst vorig jaar mee begonnen.

En als de Overheid ten onzent den eigen uitstekenden straatklinker niet door den lompen kei uit den vreemde laat verdringen, en door middel van exportcredieten den uitvoer van steen bevordert, dan zal het den fabrikanten mogelijk worden gemaakt den woningbouw e.d. van goedkope steen te voorzien en zelfs de buitenlandsche concurrentie uit te schakelen.

Op de fabrieken zelf is ook nog wel iets te doen. Er zijn nog tal van fabrieken, waar het er technisch gesproken nog slecht uitziet. De meeste fabrieken transporteeren de steen in en uit den oven b.v. nog per kruiwagen. Per lorrie en op rails kan het vlugger en goedkooper. De verkorting van den werkdag heeft in deze industrie ten aanzien der technische verbeteringen zegenrijk gewerkt.

Maar toch is er nog meer te doen. Drooginrichtingen met daarvoor geschikte transport-etalagewagens hebben de meeste fabrieken nog niet. Dit laatste nu schept de mogelijkheid van meer regelmatig te kunnen werken, minder loonkosten en vrijwel algeheele uitschakeling van vernietiging van steen, welker vernietiging bij de oude methode op pl.m. 5 pCt. is te stellen.

Ook zijn er nog maar weinig fabrikanten, die een wetenschappelijke stookmethode toepassen. Het fraaie fabrikantengoegaan „Klei” heeft de regelen daartoe duidelijk genoeg aangegeven. Moeilijk is het niet. Maar van toepassing merkt men weinig. Wel ziet men, dat de bazen den stokers ook nog anderen arbeid opdragen, waardoor eerst recht brandstoffen verloren gaan en schade aan het product wordt toegebracht.

Ten aanzien van het transport van de fabriek naar de plaats van bestemming is stellig ook nog iets te bereiken. De steenen worden veelal verplaatst door middel van schepen, die zich slecht daarvoor leenen. In Amsterdam kan men zien dat steenen verscheept kunnen worden op groote, doelmatig ingerichte schuiten, waardoor het laden en lossen vlugger, gemakkelijker, met minder personen en dus goedkooper kan geschieden. Men verlieze niet uit het oog, dat het hier transport geldt van honderden millioenen stuks per jaar. En ieder exemplaar weegt meer dan 2 KG. Hier ligt een taak voor het Verkoopbureau.

Zoo is ten aanzien van betere werkmethode en arbeidsmiddelen e.d. voor de fabrikanten ook nog wel iets te doen.

Mijne conclusie ligt voor de hand. Het kleiveld, dat den werktijd en de arbeidsvoorwaarden voorstelt is afgeticheld. Gaat men er toch op, dan komt men in het water te staan en wordt meer zand dan klei gegraven.

Steun en medewerking van de Overheid in dezen moeilijken tijd zijn zeer gewenscht. Meer ondernemersdurf van de zijde van de fabrikanten zelf is van groot gewicht. Boven alles is geboden samenwerking. En daartoe is de mogelijkheid aanwezig, gezien het feit dat de overgrootste meerderheid der steenfabrikanten deel eener organisatie uitmaakt.

Amsterdam.

A. F. MULLER.

HET VERSLAG VAN DE ENGELSCH-STAATS-COMMISSIE IN ZAKE HET MOND- EN KLAUWZEER.

Niet alleen ten onzent, <sup>1)</sup> ook in Engeland is de bestrijding van het mond- en klauwzeer een onderwerp van voortdurende zorg der Regeering. De laatste aanval van de ziekte in Januari 1922 heeft den Minister van Landbouw Boscawen aanleiding gegeven een Commissie te benoemen, ten einde een onderzoek in te stellen naar de oorzaken en de omstandigheden van dien aanval en naar de wijze, waarop de bestrijding was gevoerd. Den 7den December j.l. heeft deze Commissie verslag uitgebracht.

De reden, dat juist thans tot de instelling van die Commissie werd overgegaan, zal wel gelegen zijn in het feit, dat deze aanval van het mond- en klauwzeer de heftigste en meest verbreide is geweest, die in Engeland en Schotland heeft plaats gehad, sinds de invoering van het afmaakstelsel in 1892.

<sup>1)</sup> [Verg. pgs. 796 en 816 van den vorigen jaargang. — Red.]

Vóór dat jaar had dit stelsel reeds eenige jaren bestaan als facultatieve bevoegdheid voor de plaatselijke besturen met schadeloosstelling uit de plaatselijke kas. In laatstgenoemd jaar werd het als algemeen stelsel over het geheele land met schadeloosstelling van Rijkswegen aanvaard. Ofschoon het land in het sedert verlopen tijdperk slechts enkele jaren geheel vrij van mond- en klauwzeer was, nl. van 1895 tot en met 1899, van 1903 tot en met 1907, in 1909 en in 1917, heeft men de ziekte in die periode toch binnen vrij enge grenzen kunnen beperken. Het aantal aangetaste bedrijven was meestal zeer gering. De eerste jaren, waarin het aantal ziektegevallen ver boven de andere uitsteekt, zijn 1912 met 83 aangetaste bedrijven en 645 ziektegevallen en 1920 met 93 aangetaste bedrijven en 3113 ziektegevallen. Het aantal afgemaakte dieren bedroeg in 1912: 3094 runderen, 6395 schapen, 891 varkens en 5 geiten en in 1920: 2376 runderen, 8283 schapen, 1000 varkens en 6 geiten. Hoezeer deze aanvallen werden overtroffen door dien van 1922 blijkt wel hieruit, dat in het tijdvak van 24 Januari tot 1 October van dat jaar het aantal afgemaakte dieren bedroeg: 23606 runderen, 21710 schapen, 9540 varkens en 48 geiten.

De Commissie, die tot het onderzoek van dezen ziekteaanval werd benoemd, had tevens tot taak na te gaan, of wellicht verandering van wettelijke voorschriften en administratieve maatregelen ter voorkoming en bestrijding van het mond- en klauwzeer gewenscht was.

Inderdaad geeft de Commissie een aantal verbeteringen in overweging, die in de wijze van bestrijding zouden kunnen worden aangebracht. Sommige dezer verbeteringen hebben meer bepaaldelijk betrekking op de administratieve indeeling daar te lande en zijn dus voor ons land van geen belang. Andere voorstellen hebben betrekking op wijziging en aanvulling van de bestaande bepalingen omtrent isolatie, vervoerverboden, vasthouden van honden, ontsmetting van markten en middelen van vervoer, wijze van afmaken, vervoer van vleesch en slachtafvallen, straffen bij verzuim van aangifte, afweer van besmetting uit den vreemde enz. enz. Verscheidene dezer voorstellen zouden ook voor ons land de overweging waard zijn. De omvang dezer bespreking laat echter niet toe daarop dieper in te gaan. Waar echter in het bijzonder de aandacht op moet worden gevestigd is het gedeelte van het rapport, waarin de Commissie haar oordeel weergeeft over het afmaakstelsel op zich zelve.

In overeenstemming met de meerderheid van de door haar gehoorde personen, is de Commissie van oordeel, dat het afmaakstelsel het aangewezen middel tot bestrijding is en als zoodanig moet worden bestendigd. Deze uitspraak heeft te meer waarde, omdat het afmaakstelsel, dat sinds 1892, behalve voor stallen met fokvee van hooge waarde, algemeen was toegepast, bij de bestrijding in 1922 ook in enkele andere gevallen voor isolatie heeft plaats gemaakt.

Toen nl. het aantal aangetaste bedrijven zeer snel toenam en een hoogte bereikte als nooit tevoren, rees de vraag of het uit een financieel oogpunt wel verantwoord was met het afmaakstelsel door te gaan. Het daarvoor beschikbare bedrag van £ 100.000 was zeer spoedig uitgeput; ook de nader toegestane bedragen waren weldra niet meer toereikend. Van 24 Januari tot 1 October 1922 werd alleen aan schadeloosstelling voor afgemaakte dieren £ 790.244, 5 sh. 1 d. uitbetaald. Met het oog op de reusachtige kosten werd daarom besloten tot isolatie zonder afmaken in die gevallen, waarin plaats en omstandigheden een bijzonderen waarborg boden tegen verspreiding van de besmetting. Op 67 van de 1125 aangetaste bedrijven werd het vee gespaard en geïsoleerd. Het is intussen merkwaardig op te merken, dat, naar de Commissie mededeelt, de isolatie zonder afmaken



bij belanghebbenden tot veel klachten aanleiding heeft gegeven.

Bij de vroeger toegepaste isolatie op fokvee van hooge waarde, was van de zijde der eigenaars, die behoud van hun fokvee op hoogen prijs stelden, alle mogelijke medewerking ondervonden. Nu echter in sommige gevallen de isolatie ook werd toegepast op gewoon fokvee of gebruiksvee, sprong het verschil in behandeling tusschen de eigenaars daarvan en de eigenaars van afgemaakt vee, wat de financiële gevolgen betreft, wel zeer in het oog. Immers bij het afmaken krijgt de eigenaar de volle waarde van het vee in gezonden toestand vergoed, zijn erf wordt ontsmet door en op kosten van de overheid en ongeveer 6 weken later kan hij weer ander vee koopen en zijn bedrijf hervatten. Bij isolatie ondervindt de eigenaar gedurende langen tijd zoowel de directe gevolgen van de ziekte door de verminderde melkproductie en den verminderden gezondheidstoestand van zijn vee, als de gevolgen van de strenge isolatiemaatregelen door de belemmering van zijn bedrijf. Bovendien loopt hij het risico van de gevallen met doodelijken afloop, die b.v. in het Graafschap Westmorland op de vier aldaar geïsoleerde bedrijven 10.6 pCt. van het aantal aangetaste dieren bedroegen. De beperkingen in de vrijheid van bedrijf worden, ingeval van enkele isolatie, opgeheven twee maanden na het herstel van het laatst aangetaste dier. Neemt men nu in aanmerking, dat op de geïsoleerde bedrijven het tijdvak tusschen het uitbreken van het eerste ziektegeval en het herstel van het laatst aangetaste dier gemiddeld 2 à 3 maanden bedroeg, dan volgt daaruit, dat de geïsoleerde bedrijven gedurende 4 à 5 maanden in hun vrijheid van beweging werden beperkt, zonder schadevergoeding en met de risico van sterfgevallen onder de aangetaste dieren. De vraag om ook bij isolatie eenige schadevergoeding toe te kennen, is dan ook door de Engelsche Commissie in overweging genomen. Zij is echter — evenals trouwens door onze Staatscommissie — ontkennend beantwoord met het oog op de financiële gevolgen en de consequenties waartoe het geven van vergoeding wegens schade, door veeziekte ontstaan, zou leiden. De Commissie vertrouwt overigens, dat tot het toepassen van isolatie voortaan slechts weer zal worden overgegaan bij stallen met fokvee van hooge waarde, evenals tot 1922 geschiedde. Het vertrouwen in de goede resultaten van het afmaakstelsel heeft in Engeland inderdaad vast wortel geschoten.

Dat in dit systeem zooveel vertrouwen wordt gesteld, vindt vermoedelijk ook zijn grond hierin, dat de toepassing nog nimmer tot teleurstellingen heeft geleid. Tot 1922 heeft men hiermede de ziekte steeds binnen enge grenzen beperkt gehouden. Doch ook den aanval van de ziekte in het vorige jaar, hoe dreigend deze zich aanvankelijk ook liet aanzien, heeft men er mede weten te bedwingen. De omstandigheden, waaronder toen het mond- en klauwzeer uitbrak, waren overigens zeer ongunstig. Deze worden in het rapport uitvoerig beschreven; zij komen in het kort op het volgende neer.

De eerste gevallen kwamen voor in Hull en Newcastle en ofschoon de Commissie den oorsprong van die besmetting niet met zekerheid heeft kunnen ontdekken, meent zij deze in verband te moeten brengen met den levendigen uitvoerhandel naar het vasteland van paarden en vee, die omstreeks dien tijd te Hull bestond en die een druk verkeer van handelaars en andere personen medebracht. De markt te Hull van 16 Januari is vermoedelijk besmet geweest; vandaar is de besmetting denkkelijk overgegaan naar de markt te Newcastle op 17 Januari door een spoorzending van 145 varkens, die de besmetting behalve op die markt tevens overbrachten op de spoorwegveelading ter plaatse van den North Eastern Railway. De eerste ziektegevallen braken pas

uit op 23 Januari, toen de volgende weekmarkt te Hull reeds had plaats gehad. De besmetting bleef echter niet tot deze beide markt-centra beperkt. Op 24 Januari zou een markt van slachtvee gehouden worden te Newcastle en tevens de gebruikelijke wekelijksche verkoop van Iersch vee door de firma Maughan te Gateshead. De markt te Gateshead en die te Newcastle zijn beide aan weerszijden van de rivier de Tyne gelegen en door een brug verbonden. Voor beide wordt gebruik gemaakt van dezelfde spoorwegveelading, die op dat tijdstip reeds besmet was door de zending varkens uit Hull. Toen de besmetting van de markt te Newcastle bekend werd — van den vermoedelijken oorsprong der besmetting wist men toen echter nog niets af — werd de verkoop te Gateshead uitgesteld. De firma Maughan liet daarop haar geheele zending Iersch vee van 543 stuks naar andere markten zenden. Van deze zending waren 309 stuks reeds te voren aangekomen en op de besmette spoorwegveelading uit- en weer ingeladen: de overige waren op dezelfde veelading uit den trein gehaald om te eten en te drinken. Het is duidelijk, dat hierdoor de besmetting een reusachtige verspreiding zou krijgen. Dit werd nog bevorderd door de groote bewegelijkheid, die den handel in Iersch vee kenmerkt. Dit vee, dat met groote hoeveelheden door handelaars uit Ierland wordt aangevoerd, moet door hen weer binnen korten tijd van de hand worden gedaan, aangezien zij er zelf geen berging voor hebben. Zij trekken er dus vrij snel mede van markt tot markt, totdat alles verkocht is. Het bovenbedoelde Iersche vee heeft dan ook de besmetting naar tal van markten overgedragen, hetgeen aanvankelijk aanleiding gaf tot de onderstelling, dat de besmetting uit Ierland was aangebracht. Binnen weinige dagen werden de markten te York, Northallerton, Leeds, Wakefield, Doncaster, Pannal, Malton, Otley, Crewe, Salford, Kendal, Chester, Preston, Ipswich, Norwich, Bradford, Berwick, Glasgow, Stirling, Edinburgh, Perth, Dundee, Paisley en Greenock besmet, hetgeen dan meestal na eenige dagen aan het licht kwam door het optreden van talrijke ziektegevallen onder vee, dat de markt had bezocht. Hierdoor was de besmetting over het grootste deel van Engeland, Schotland en Wales verspreid. Vanuit ieder marktcentrum breidde de besmetting zich waaier-vormig in de omgeving uit; het aantal aangetaste bedrijven steeg in enkele weken tot een reusachtig aantal. Ofschoon de overstelpende drukte, die hierdoor voor het personeel van den veterinaire dienst ontstond, aanvankelijk niet bevorderlijk was aan de bestrijding, werd aan het afmaakstelsel vastgehouden. Slechts in enkele gevallen werd, zooals hierboven vermeld, isolatie toegepast. Dank zij het vasthouden aan het afmaakstelsel is ten slotte de ziekte onderdrukt. Het resultaat, daarmede onder zoo ongunstige omstandigheden bereikt, zal wel ten gevolge hebben, dat het in Engeland in de toekomst niet meer zal worden verlaten.

\* R. H. DE VOS VAN STEENWIJK.  
's-Gravenhage, 1923.

#### DE NIVELLEERING VAN LOONEN EN SALARISSEN IN DUITSCHLAND. <sup>1)</sup>

Een van de meest „unheimliche” eigenschappen van sociale omwentelingen is wel, dat zij dikwijls jaren, zelfs tientallen jaren lang voor den toeschouwer verborgen kunnen blijven. De daling van het geboortecijfer, die het noodzakelijk gevolg van Duitslands economischen achteruitgang onder den druk van het tractaat van Versailles zijn moet, zal vóór het einde der jaren dertig geen invloed hebben op de arbeidsmarkt en de universiteiten en de gevolgen zullen zich waarschijnlijk eerst in het midden der eeuw ten volle doen gevoelen.

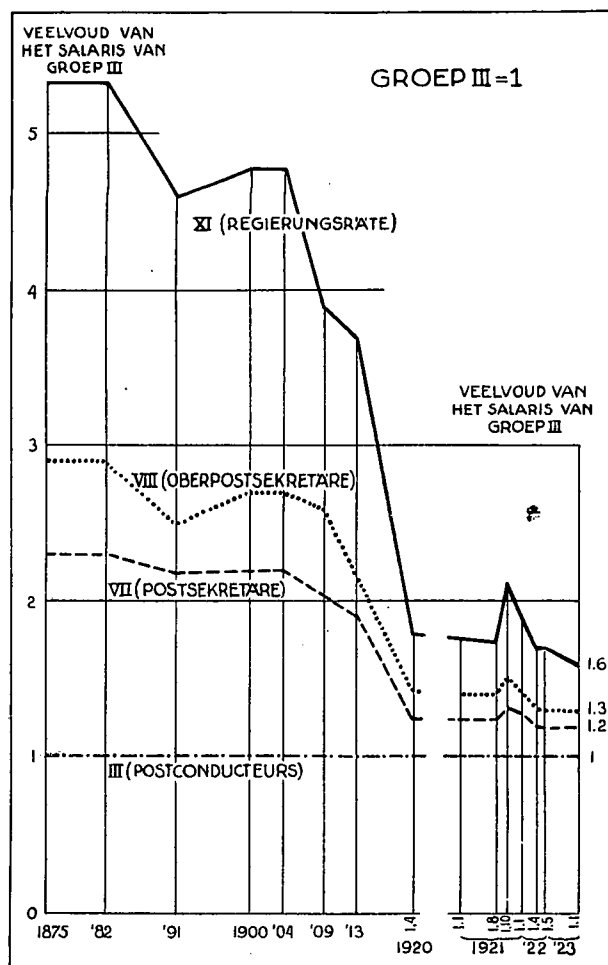
<sup>1)</sup> [Verg. de aantekening op pgn. 283 van dit nummer — Red.]

Eveneens zal eerst later met duidelijkheid blijken, wat de vernietiging van den renteniersstand door de inflatie wil zeggen, evenals de nivelleering der loonen, welke het verschil in de belooning van geschoolde en ongeschoolde arbeiders dermate verminderd heeft, als vóór den oorlog in een land van Duitschlands geestelijken en economischen opbouw voor onmogelijk zou zijn gehouden.<sup>1)</sup>

De kracht der nivelleeringstendens blijkt uit de volgende gegevens, welke, geput uit de angstwekkende hoeveelheid loonstatistieken, slechts enkele kenmerkende voorbeelden zijn. Vóór den oorlog ontving een lagere beambte (uit salarisklasse III), b.v. een treinconductor, een aanvangssalaris van Mrk. 2680,—; een uit klasse VII (b.v. Postsekretär), het dubbele; een Regierungsrat twee en een half maal zooveel en een Ministerialrat zes maal zooveel. Begin Januari was het salaris van den conductor gestegen tot Mrk. 1.360.000,—; het salaris van de beampten der tweede categorie was 33 pCt. hooger, dat van den Regierungsrat 64 pCt. en van den Ministerialrat 150 pCt. De marge tusschen het inkomen van den conductor en den Regierungsrat was dus nog slechts gelijk aan die tusschen de eerste en de tweede groep in 1914 en het verschil tusschen salarisklasse III (conductor) en de hoogste klasse nl. XIII (Ministerialrat) bedroeg niet meer dan dat tusschen de salarisklassen III en X (Regierungsrat) vóór den oorlog. Deze cijfers hebben betrekking op gehuwde lieden met 2 kinderen in standplaatsklasse A (Berlijn).

Begin Januari ontving de conductor 800 maal zooveel als vóór den oorlog en de Ministerialrat 350 maal zooveel. De duurteindex van het Rijk wees voor

<sup>1)</sup> [In verband met 's schrijvers beschouwingen vindt hierbij een aan „Wirtschaft und Statistik“ ontleende grafische voorstelling een plaats, welke de verschuiving in de salarissen der Deutsche Rijksbeampten sinds 1875 in beeld brengt. Men ziet er uit, dat de nivelleeringstendens reeds lang vóór 1913 werkte. Als op zoo velerlei gebied heeft de oorlog ook hier slechts verscherping gebracht. — Red.]



Januari het duizendvoud van den vredesstand aan, terwijl particuliere statistieken voor de minimumkosten van levensonderhoud op het 2000- tot 2900-voud kwamen. De salarissen der lagere ambtenaren over Januari kwamen tamelijk wel overeen met de duurteindex voor December; voor de hoogere ambtenaren evenwel bleef het salaris met de helft hierbij ten achter.

Al stelt men nu over Januari de duurte gemiddeld slechts op het 1600-voud van het vredespeil, dan nog bedraagt het werkelijk inkomen der lagere ambtenaren maar de helft en van de hoogere één vijfde van het vredesinkomen. Het inkomen van den Ministerialrat ligt dus tusschen het loon van een conductor en dat van een machinist vóór den oorlog. Van dit inkomen moet men echter nog de 10 pCt. belasting aftrekken, welke onmiddellijk bij de uitbetaling van het loon wordt geheven en welke de ruggraat van de Rijksinkomstenbelasting vormt.<sup>1)</sup>

Het is thans reeds de vraag of het salaris van een hooger ambtenaar, gehuwd en met kinderen, voldoende is ter dekking van de minimumkosten van levensonderhoud. Het is misschien mogelijk er de kosten voor voeding, verwarming en schoolgeld zonder na-deel voor de gezondheid uit te bestrijden, maar huisraad en kleding, in overeenstemming met den stand van het gezin, kunnen niet uit het salaris worden bekostigd. De prijs van een eenvoudig zomerpak, naar maat gemaakt, gaat het maandsalaris van een Regierungsrat aanzienlijk te boven. Overigens is ook deze zeer eenvoudige levenswijze slechts mogelijk door de kunstmatig laag gehouden huren, die met den stilstand in de bouwbedrijven duur genoeg betaald worden.

Voor de loonarbeiders is het moeilijker cijfers te geven. De meeste statistieken vermelden alleen de tariefloonen en niet het werkelijk inkomen. Volgens een statistiek uit de „Wirtschaftskurve“ verdienden in Januari geschoolde arbeiders Mrk. 102.000; geoeffende arbeiders Mrk. 99.400 en ongeschoolde Mrk. 97.500, dus resp. 755 en 865 maal zooveel als voor den oorlog. De toestand hier is dus een dergelijke als bij de lagere ambtenaren. Ook hier zijn de werkelijke loonen, al naar gelang der gebruikte duurtestatistiek, 25 tot 75 pCt. lager dan voor den oorlog.

Onder de arbeiders werken, zooals men ook ziet uit bovenstaand voorbeeld, dat betrekking heeft op Frankfurt a.M., dezelfde nivelleerende krachten als bij de ambtenaren; loonverschillen voor geschoolde en ongeschoolde arbeiders zijn bijna geheel verdwenen. Wichard von Moellendorff, de vroegere Staatssecretaris van het ministerie van nijverheid, heeft in den „Wirtschaftsdienst“ van 15 December, op grond van uitgebreide onderzoeken betreffende de loonen in den laatsten herfst, aangetoond, dat in boekdrukkerijen het weekloon van geschoolde en ongeschoolde arbeiders gemiddeld slechts 6 pCt. verschilde, tegen 25 pCt. vóór den oorlog; in de chemische en de metaalindustrie, zoowel als in rijksbedrijven, 7 pCt. tegen resp. 54, 39 en 46 pCt. vóór den oorlog.

Ook het verschil tusschen stukloon en uurloon schijnt geheel te verdwijnen: de Wirtschaftskurve (Frankfurt) geeft hierover een statistiek, waaruit blijkt, dat de in stukwerk arbeidende draaiers en slotenmakers van boven de 20 jaar slechts 2,12 tot 4,36 pCt. meer verdienden. In andere industrieën vindt men wat grooter verschillen, welke evenwel voor geschoolde arbeiders niet boven de 16 pCt. gaan. Overigens vertoonen de loonen in de verschillende industrieën geheel onafhankelijke bewegingen.

Volgens een Frankforter statistiek bedroeg het uurloon van:

	1914	Jan. 1913	1914 = 1
	(in Fig.)	(Mrk.)	
Metaalbewerkers .....	72	620	861
Bouwwarbeiders .....	65	610	938

<sup>1)</sup> [De lezer herinnert zich de mededeeling van Dr. Hertz op 15 Maart j.l. in den Rijksdag, dat over 1922 146 milliard inkomstenbelasting was betaald, waarvan 82 milliard van loonen en salarissen werden afgehouden. — Red.]

Heerenkleermakers .....	65	435	669
Houtbewerker .....	63	415	659
Ververs, Lakwerkers, ....	61	605	992
Spoorwegarbeiders .....	56	379	677
Brouwerijarbeiders .....	53	574,47	1084
Schoenmakers .....	50	390	780
Chem. Industrie .....	40	610	1525
Wevers (Augsburg) .....	38	353	929
Rubber-industrie .....	37	610,30	1649
Transportarbeiders .....	33	595,80	1805
Vleeschhouwers .....	25	483,30	1933

Bovenstaande tabel, welke met alle reserves, waarmede de econoom een dergelijke particuliere statistiek beschouwt, weergegeven wordt, toont toch wel aan, in welke mate de machtsverhoudingen tusschen de industrieele arbeiders verschoven zijn. De metaalbewerker staan nog steeds aan de spits, de bouwvakarbeiders hebben de tweede plaats aan de rubberindustrie moeten afstaan. De heerenkleermakers gingen van de derde naar de negende plaats, de houtbewerker van de vierde naar de tiende, de spoorwegarbeiders van de zesde naar de twaalfde, terwijl de transportarbeiders van de twaalfde naar de zesde plaats klommen, de chemische industrie van de negende naar de vierde en de vleeschhouwers van de dertiende naar de achtste plaats.

Gemiddeld zijn volgens deze statistiek de loonen 1140 maal zoo hoog als vóór den oorlog. Een redacteur (gehuwd met 2 kinderen, salaris vóór den oorlog na 6 dienstjaren Mrk. 350—Mrk. 400) heeft thans over Januari in Frankfurt een salaris van Mrk. 220.000 genoten, dus 586 maal zooveel als vóór den oorlog, een kantoorbediende (gehuwd, hoogste klasse) Mrk. 149.000, d.i. 1355 maal zooveel als vroeger.

Houdt men hierbij voor oogen, dat de kleinhandels-prijzen voor Januari, bij een dollarindex van gemiddeld 4300 en een indexcijfer der groothandels-prijzen van 2785, zeker 1500 maal zoo hoog waren als vóór den oorlog (de officieele duurre-index is in maanden met groote prijsschommelingen binnen een week onzuiver, daar zij slechts berust op de cijfers van vier uit de maand gekozen dagen) dan blijkt, dat de algemeene nivellering der loonen niets meer of minder beteekent dan dat de levensstandaard van den Duitschen ambtenaar en arbeider tot op het bestaansminimum is neergedrukt en dat, waar de toestand zoo is, de sterke vakorganisatie van het proletariaat en de ambtenaar een groote differentiatie niet toestaat. Men maakt ernst met de gedachte, dat arbeid geen waar is, die verkocht, doch een dienst, die bezoldigd wordt.

De schrijver der sociale geschiedenis staat evenwel voor het feit, dat een volk met den aard en het verleden van het Deutsche zijn levensstandaard dermate ziet neergehaald, dat zijn hogere ambtenaren zich tevreden moeten stellen met het vredesinkomen van den geschoolden arbeider en deze is aangewezen op het vroeger loon van losse werklieden en naaisters. De politieke uitwerking van een dergelijken toestand ligt voor de hand: zulk een volk heeft niet veel te verliezen en zal dienovereenkomstig handelen.

Hamburg.

KURT SINGER.

**AANTEKENINGEN.**

*Prijzen en loonen in Duitschland.* — Wie de statistiek der Deutsche prijzen en loonen bestudeert wordt vanzelf getroffen door het verschillend verloop, dat de voor diverse groepen hiervan opgestelde indexcijfers vertoonen.

Dat van de groothandels-prijzen in het algemeen volgt een stijging van den dollarkoers meer en meer op den voet. Beziat men daarentegen de cijfers voor een tiental buiten- en evenveel binnenlandsche goederen-soorten afzonderlijk, gelijk de Frkf. Ztg. doet, waaraan onderstaande gegevens zijn ontleend, dan blijkt, hoe de prijzen der eerste meestal zelfs iets sneller stijgen dan de dollarkoers, terwijl die van de tweede er steeds aanzienlijk bij achterblijven.

Intusschen blijkt uit het volgend staatje tevens, hoe bij daling, gevolgd door stabilisatie van den markkoers,

Datum.	Dollar- koers 4.20 = 1	Groothandelsprijzen		
		Algemeen index- cijfer	10 buitenl. goederen- soorten	10 binn.l. goederen- soorten
1 Januari 1920	12	20	25	13
1 Januari 1921	18	21	22	16
1 Januari 1922	45	42	41	32
1 April „	71	67	63	52
1 Juli „	95	91	86	77
1 October „	513	432	481	304
6 Januari 1923	2045	2054	2221	1507
3 Februari „	9524	7159	9663	4666
3 Maart „	5381	6770	6767	6084

gelijk Februari te zien gaf, het verschil zeer snel verdwijnt, doordat eerstgenoemde prijzen snel dalen, hoewel minder snel dan de dollarkoers en de tweede hun stijging voortzetten, zoodat het verschil in één maand van 4997 tot 683 gereduceerd werd. De daling van het algemeen indexcijfer is veel geringer dan die der tien buitenlandsche goederen.

Indexcijfer van groothandelsprijzen voor 98 goederensoorten.

	Dollarkoers 4.20 = 100	Groep I Levens- en genotmiddelen en dergelijke	Groep II Textiel- producten, Lederw. enz.	Groep III Mineralen	Groep IV Diversen	Groep V Industrieele Eindproducten	Algemeen indexcijfer voor 98 goederen- soorten
Midd. 1914	1	1	1	1	1	1	1
Begin:							
Jan. 1920	12	20	26	27	11	15	20
Jan. 1921	18	20	23	28	18	17	21
Jan. 1922	45	38	58	52	31	33	42
Febr. „	48	43	63	55	35	36	46
Maart „	60	52	68	68	42	41	54
April „	71	63	86	86	53	50	67
Mei „	69	66	92	93	60	60	74
Juni „	65	70	96	101	64	63	79
Juli „	95	83	110	122	69	73	91
Aug. „	188	137	197	184	110	100	140
Sept. „	321	292	322	426	216	227	291
Oct. „	513	386	662	549	321	350	432
Nov. „	1488	890	1539	1290	720	577	945
Dec. „	1777	1448	2898	2212	1342	1191	1674
Jan. 1923	2045	1758	3206	2622	1778	1518	2054
Febr. „	9524	5550	14137	9312	5347	4766	7159
Maart „	5381	5361	9450	8298	6949	5514	6770

Buitenlandsche goederen (Vredesstand = 1).

	1 Jan. '20	1 Jan. '21	1 Jan. '22	1 Juli	1 Oct.	3 Nov.	2 Dec.	6 Jan. '23	3 Febr. '23	3 Mrt. '23
Rijst .....	53	24	44	100	538	1231	2115	2308	10385	6827
Cacao .....	31	32	47	75	436	791	1364	1727	3636	4909
Koffie .....	29	33	53	122	624	1344	2473	3011	12366	10753
Katoen .....	51	22	64	162	849	2727	3690	4127	20005	12633
Jute .....	20	16	29	95	558	1343	2015	2463	11000	5091
Rubber .....	11	5	14	20	76	189	556	648	6250	3704
Koper .....	18	16	39	75	433	1231	1535	1884	10075	5522
Tin .....	21	20	45	82	515	1683	2013	2376	11419	7591
Mais .....	12	22	38	84	523	1440	1877	2129	7569	5538
Petroleum ...	13	30	36	53	269	692	1346	1538	5923	5192
Alg. Indexc.	25	22	41	86	481	1267	1899	2221	9863	6767

Binnenlandsche goederen (Vredesstand = 1).

	1 Jan. '20	1 Jan. '21	1 Jan. '22	1 Juli	1 Oct.	3 Nov.	2 Dec.	6 Jan. '23	3 Febr. '23	3 Mrt. '23
Rogge .....	5	8	33	74	440	1143	1445	1681	6099	4643
Aardappelen	4	11	32	54	95	138	155	147	393	1190
Eieren .....	32	40	60	94	341	444	1000	1439	4091	4015
Hooi .....	17	23	31	103	211	500	1234	2188	5844	6563
Huiden .....	28	17	26	96	435	1217	2087	2087	12174	6957
Gaskolen ...	9	17	40	118	497	798	2239	2239	6730	12137
Baksteen...	15	12	19	80	320	400	88	1440	2800	6773
Cement .....	5	9	23	65	293	551	1055	1529	3520	6748
Kalizout ...	6	6	24	47	164	528	652	1030	2576	4380
Spiritus .....	5	20	29	35	243	514	1286	1286	2429	7429
Alg. Indexc.	13	16	32	77	304	623	1203	1507	4666	6084

Hiervoor vindt men dan in de eerste plaats — ontleend aan „Die Wirtschaftskurve mit Indexzahlen der Frankfurter Zeitung” — een gedetailleerd overzicht van het verloop van bovengenoemde drie categorieën van prijzen.

Van enkele artikelen wordt vervolgens het absolute verloop der groothandelsprijzen sinds begin 1920 weergegeven.

Goederen-soorten	Hoeveelheid	Prijzen van vóór den oorlog	Januari 1920	Januari 1922	October	2 December	3 Februari 1923
<b>GROEP I</b>							
Tarwe .....	100 KG.	21,50	64,—	758,—	8750	29800	126000
Rogge .....	100 »	18,20	91,50	603,—	8000	26300	111000
Haver .....	100 »	18,80	72,50	570,—	8650	27800	100000
Gerst .....	100 »	16,10	91,50	726,—	8200	25000	107000
Mais .....	100 »	16,25	190,—	620,—	8500	30500	123000
Aardappelen ..	50 »	4,20	18,—	135,—	400	650	1650
Boonen .....	1 »	0,24	7,20	5,25	100	460	2000
Reuzel .....	1/2 »	0,57	14,75	24,50	310	1300	6300
Margarine .....	1/2 »	0,52	17,25	21,50	210	1000	4400
Gecondenseerd melk ..	48 dooz.	19,70	395,—	850,—	5200	25000	75000
Suiker .....	100 KG.	43,—	178,85	880,—	12000 <sup>2</sup>	24000 <sup>2</sup>	91000
<b>GROEP II</b>							
Katoen .....	1 »	1,34	68,75	85,20	1137,70	4975	26807
Zuidd. schapenwol A-B gewasschen ..	1 »	1,72	64,—	225,—	2350	8200	64000
Huiden (Rund.) ..	1 »	1,15	32,60	30,—	500	2400	14000
Leder (Zool-) ..	1 »	2,80	82,50	120,—	1800	8000	30000
<b>GROEP III</b>							
Gaskolen .....	1 ton	13,75	117,70	545,50	6831	30789	92537
Vette kolen .....		11,65	106,90	405,10	5055	22760	68411
Gietcookes ..		17,50	155,60	614,40	7702	34630	104044
Gietijzer, ruw, I		75,50	1324,50	3326,—	29320	156650	706300
Voor gewalste blokken ..	1 »	87,50	1465,—	4130,—	37940	196800	693000
Ia Staat en Kernschrott ..	1 »	46,—	1300,—	2100,—	27000	125000	540000
Stafijzer .....	1 »	98,—	1745,—	5030,—	46930	243300	860000
Aluminium .....	1 KG.	1,70	32,—	81,—	844	3061	16430
<b>GROEP IV</b>							
Diversen							
Petroleum .....	100 »	26,—	343,—	940,—	7000	35000	154000
Renzine .....	100 »	35,—	542,—	2200,—	21000	90000	400000
Courantenpap ..	100 »	21,50	195,50	70,—	8300	40500	108000
Baksteen .....	1000 st.	25,—	365,—	475,—	8000	22000	70000

1) Op wagon aan de mijn, incl. kolen- en omzetbelasting.  
2) Franco Frankfurt a/M.

De kleinhandelsprijzen komen gelijk bekend bij een algemeene prijsstijging achteraan. Evenzeer bij een daling, gelijk ook hier te lande wordt ervaren. Wat Duitschland betreft is het verloop voor tien levensmiddelen het volgende:

	Juli 1914	Januari 1920	Januari 1921	Januari 1922	Februari	Maart	April	Juli	October	November	December	Januari 1923	Februari
Groothandel	1 28 24 42 49 56 63 86 433 774 1671 1895 6548												
Kleinhandel	1 16 19 28 34 36 42 56 276 602 1000 1142 2875												

Het prijsverloop der afzonderlijke goederen is zeer verschillend in den kleinhandel, aangezien de snelheid, waarmede de dollarkoers gevolgd wordt, zeer uiteenloopt en de concurrentie tusschen verkoopers ten deele uitgeschakeld wordt. „Iedere huisvrouw weet”, zoo wordt in de toelichting opgemerkt, „hoeveel voor het doen van een voordeeligen koop ervan afhangt, dat zij in tien verschillende winkels eens gaat kijken”.

Enkele meer gedetailleerde opgaven omtrent kleinhandelsprijzen vindt men in de volgende kolom.

De tegenhanger tot de kleinhandelsprijzen vormen de loonen. Van de verhouding dezer twee hangt de levensstandaard voor een groot deel af. Daarom worden op de volgende pagina nog eenige opgaven gedaan omtrent de ontwikkeling der loonen voor eenige groepen van arbeiders, waarbij in 't bijzonder met den toestand te Frankfort a/M. is rekening gehouden. De cijfers hebben betrekking op het grondloon, niet op het werkelijk inkomen.

	Juli 1914	1922			Jan. 1923	1922			Jan. 1923
		Januari	Juli	October		Januari	Juli	October	
		Absoluut (in Mk.)				Relatief Juli 1914 = 1			
Boonen (Pd.) .....	0.22	2.80	5.10	60.—	235	13	24	273	1068
Erwten (,,) .....	0.22	4.60	9.50	68.—	350	21	43	309	1591
Rijst (,,) .....	0.40	6.50	12.80	75.—	300	16	32	188	750
Havermost (,,) .....	0.30	4.50	10.30	72.—	360	15	43	240	1200
Reuzel (,,) .....	0.75	26.—	58.—	380.—	1600	35	77	506	2133
Ge. volle melk (bus) ..	0.55	16.—	27.—	120.—	700	29	49	218	1273
Robusta koffie (Pd.) ..	1.40	40.—	108.—	580.—	3000	29	77	414	2143
Cacaopoor (,,) .....	0.90	26.—	40.—	248.—	1200	29	44	276	1333
Eieren (stuk) .....	0.07	4.—	6.30	25.50	105	57	90	364	1500
Aardappelen (Pd.) .....	0.04	1.25	2.60	4.80	11	31	65	120	275
Suiker (,,) .....	0.24	5.—	16.75	60.—	385 <sup>2</sup>	21	70	250	1604
Brood (1500 Gr.) .....	0.35	6.25	13.—	37.50	250	18	37	107	714
Cocosvet (Pd.) .....	0.58	24.—	44.—	92.—	1100	41	76	159	1597
Slaolie (L.) .....	0.90	36.—	72.—	410.—	1900	40	80	456	2111
Zout (Pd.) .....	0.10	0.55	1.30	4.—	37	6	13	40	370
Margarine (,,) .....	0.70	22.50	42.—	255.—	1000	32	60	364	1429
Tarwemeel (,,) .....	0.20	10.—	12.80	64.—	285	50	64	320	1425
Boter (,,) .....	1.45	46.—	80.—	430.—	1900	32	55	297	1310
Confectie-pakken ..	35.—	800.—	3500.—	13500	49000	23	100	386	1400
Monteurs- ..	4.—	150.—	380.—	1700.—	6000	38	95	425	1500
Magazijnjassen .....	4.50	160.—	380.—	2000.—	8000	36	84	444	1778
Werk schoenen .....	10.—	225.—	650.—	3500.—	17000	23	65	350	1700
Heeren-Rijglaarzen ..	12.50	250.—	650.—	4000.—	15500	20	52	320	1240
Dames- ..	14.—	156.—	750.—	3300.—	12600	11	54	236	900
1 p. woll. Heerensokk. ..	1.50	32.—	90.—	450.—	1200	21	60	300	800
1 p. kat. „	0.75	18.50	50.—	150.—	850	24	67	200	867
1 p. „ Dameskousen ..	0.75	18.50	65.—	175.—	650	24	87	233	867
1 dam. shirtinghemd ..	2.50	55.—	125.—	600.—	2800	22	50	240	1120
1 heeren-tricot hemd ..	3.—	60.—	225.—	875.—	4000	20	75	292	1333
1 wit linnen zakdoek ..	1.—	22.50	26.50	65.—	600	23	27	650	600
1 paar bretels .....	3.—	21.—	45.—	130.—	1200	7	15	43	400
1 „ schoenveters ..	0.10	1.25	1.50	15.—	95	3	15	150	950
Wittl. hemdenkn. .....	1.50	27.50	40.—	180.—	180	18	27	120	120
1 bord .....	0.35	12.—	19.50	45.—	300	34	56	129	857
1 kopje .....	0.30	8.—	12.75	40.—	200	27	43	133	667
1 drinkglas .....	0.10	1.50	9.—	18.—	95	15	90	180	950
1 pan .....	1.25	32.—	90.—	600.—	2300	26	72	480	1840
1 keukenmes .....	0.15	2.75	7.—	30.—	350	18	47	200	2333
1 vork .....	0.10	1.75	5.—	20.—	135	18	50	200	1350
Zeep .....	0.30	12.—	21.—	60.—	700	40	70	200	2333
Soda .....	0.05	0.95	3.—	7.—	65	19	60	140	1300
Waschpoeder .....	0.10	2.50	3.50	15.—	250	25	35	150	2500
Borstel .....	0.25	7.50	9.—	25.—	250	30	36	100	1000
Bezem .....	1.50	20.—	35.—	70.—	700	13	24	47	467
Poetsdoek .....	0.30	5.—	9.50	55.—	350	17	32	183	1167
Schoenborstel .....	0.25	6.50	9.50	50.—	150	26	38	200	600
Stearinekaarsen .....	0.10	1.45	3.50	15.—	220	15	35	150	2200
Lucifers .....	0.30	3.50	8.—	30.—	250	12	27	100	833
Gloeikousje .....	0.25	3.80	9.50	50.—	350	15	38	200	1400
Stijfsel .....	0.50	15.—	21.—	45.—	300	30	42	90	600

1) Gemiddelde tusschen in- en buitenlandsche suiker.  
2) Distributiesuiker.

Zooals men ziet blijft de loonstijging in 't algemeen aanzienlijk bij die der kleinhandelsprijzen achter, hetgeen dus neerkomt op een verlaging van het levenspeil. Relatief is deze bij de arbeiders, gelijk bekend, echter nog het minst ernstig.

Van hetgeen de ontvrichting van het ruilmiddel aan improductieven arbeid beteekent kan men zich moeilijk een voorstelling maken. In de eerste plaats is daar de ontzaglijke hoeveelheid rekenarbeid, die iedere transactie thans meer belast dan vroeger, en die vooral de financieele instellingen bespeuren. Typisch is het volgende staatje van het aantal beursbezoekers te Berlijn en te Frankfort a/M. einde 1913 en 1922.

	Berlijn		Frankfort a/M.	
	1913	einde 1922	1913	einde 1922
Totaal .....	3457	6082	712	1361
waarvan:				
Chefs van huizen ..	± 1900	± 2400	460	571
Beambten .....	± 1500	± 3700	252	790

Verder zij gewezen op den arbeid, noodig om in concurreerende aanbiedingen de verschillende leveringsclausules, vroeger voor een groot deel dezelfde, te vergelijken. En dan worde ten slotte, zonder daarmede op eenige volledigheid in de opsomming aanspraak te maken, de hierboven vermelde huisvrouw nog eens ten tooneele gevoerd als vertegenwoordigster der consumenten, die thans een aantal winkels moeten afloopen, om datgene zoo goedkoop mogelijk machtig te worden, wat zij vroeger zonder navraag elders bij hun vasten leverancier direct gekocht zouden hebben.

(In Mark en Pfennig)	a) absolute getallen.										b) relatieve getallen.											
	1914 (Pf.)	1 Januari 1920	Begin 1921	Januari 1922	Juli	Augustus	September	Midden October	November	December	Januari	1914	1920	Begin 1921	Januari 1922	Juli	Augustus	September	Midden October	November	December	Januari
Spoorwegaarbeiders ..	56	4.30	5.20	9.65	23.85	44.15	82.45	82.45	179.—	223.—	379.—	1	8	9	17	43	79	147	147	320	398	677
Slagers .....	25	3.75	5.20	9.58	25.21	38.54	73.10	93.75	135.40	188.75	488.30	1	15	21	38	101	154	292	375	542	755	1933
Kleermakers .....	65	3.70	5.75	12.50	23.—	53.—	73.—	98.70	236.—	250.—	435.—	1	6	9	19	35	82	112	152	363	385	669
Tegelwerkers .....	33	3.50	5.—	11.43	33.10	43.—	73.10	102.40	161.—	315.—	590.—	1	11	15	35	100	130	221	310	483	924	1788
Handels-transp.arb.	33	3.50	5.73	10.20	26.67	45.33	73.91	101.50	153.—	213.65	595.80	1	11	17	31	81	137	224	308	464	647	1805
Briketarbeiders .....	45	3.33	6.46	12.23	23.65	43.25	75.—	104.15	161.46	291.67	583.33	1	7	14	27	53	96	167	231	359	648	1296
Wevers (Augsb.) .....	38	3.26	5.14	8.50	21.—	36.20	58.05	68.10	95.—	185.40	353.—	1	9	14	22	55	95	153	179	250	488	929
Zwaar-transp.arbeid.	33	3.23	5.38	10.42	29.29	49.79	70.83	101.35	150.—	322.92	581.25	1	10	16	32	89	151	215	307	455	979	1761
Boekdrukkers .....	62	3.26	5.27	10.73	28.23	29.59	46.25	93.13	155.47	243.85	437.50	1	5	9	17	46	48	75	150	251	393	706
Bouwvakarbeiders .....	65	3.—	6.80	13.—	35.—	39.—	73.—	120.—	160.—	355.—	610.—	1	5	10	20	54	60	112	185	246	546	938
Metaalarbeiders .....	72	2.87	6.60	12.30	32.50	43.—	78.—	105.30	158.—	335.—	620.—	1	4	9	17	45	60	108	146	219	465	931
Zeeindustrie .....	45	2.84	5.90	11.60	31.60	44.60	78.10	107.—	176.—	315.—	615.—	1	6	13	26	70	90	174	260	391	700	1367
Voedingsm.-industrie	44	2.75	5.80	11.88	28.35	43.50	75.—	100.—	170.85	302.10	583.35	1	6	13	27	64	99	170	227	388	687	1326
Schoenmakers (fabr.)	75	2.70	5.20	11.75	30.40	68.—	110.—	152.—	252.—	432.—	732.—	1	4	7	16	41	91	91	147	203	336	576
Schoenm. (handw.)	50	2.70	4.70	9.38	25.—	65.—	65.—	87.75	120.—	210.—	390.—	1	5	9	19	50	130	130	176	240	420	780
Houthakkers .....	63	2.65	6.75	13.25	31.50	38.50	74.50	112.—	168.—	380.—	415.—	1	4	11	21	50	61	118	178	267	524	659
Schilders, Lakkers ..	61	2.60	6.30	13.—	29.—	46.—	72.—	107.—	155.—	293.—	605.—	1	4	10	21	48	75	118	175	254	480	992
Sorteerinrichtingen ..	35	2.60	5.50	11.80	31.85	42.—	74.—	105.—	168.—	322.—	610.—	1	7	16	34	91	120	211	300	463	920	1743
Rubbernijverheid .....	37	2.35	6.—	12.10	32.50	42.80	74.30	107.30	160.30	310.30	610.30	1	6	16	33	88	115	201	290	433	839	1649
Chem. Grootindustrie	48	2.20	6.—	11.80	30.50	42.80	74.30	107.30	160.30	310.30	610.30	1	5	13	25	64	89	155	224	334	646	1271
„ Kleinindustrie	40	2.—	5.70	11.50	30.20	39.70	60.—	107.—	160.—	310.—	610.—	1	5	14	29	76	99	173	268	400	775	1525
Kapper (Dames) .....	32	1.66	3.33	6.25	18.63	24.84	38.51	38.51	92.45	141.45	219.35	1	5	10	20	58	78	120	120	289	442	685
„ (Heeren) .....	25	1.35	2.92	5.73	18.14	24.18	37.47	37.47	89.95	138.—	210.40	1	5	12	23	73	97	150	150	360	552	842
Brouwers .....	53	1.25	2.75	5.50	13.50	40.40	72.35	95.75	154.25	255.30	574.47	1	2	5	10	25	77	137	181	234	482	1084
Mijnh. (loon p.taak)	449	27.—	48.60	105.35	224.—	302.—	684.25	728.—	1092.—	2394.—	4046.—	1	6	11	23	50	67	152	162	243	533	901

Index ..... 1 | 6 | 12 | 24 | 61 | 93 | 154 | 213 | 333 | 587 | 1140  
 1) Scheidsrechtelijke uitspraak van 24.1, die nog niet is aangenomen. 2) Gemiddelde tusschen het loon in zaken met 1e en 2e bedieningsstarief.

*Prÿsvraag van de American Institute of Accountants Foundation.* Gaarne voldoen wij aan het verzoek onderstaande mededeeling te plaats:

Bovengenoemd instituut heeft een prijsvraag uitgeschreven voor de beste verhandeling over het volgend onderwerp:

*The principles which should govern the determination of capital and the amounts available for distribution of dividends in the case of corporations, with special reference to the system of capital stocks without a par value.*

De volgende heeren hebben toegestemd als lid der jury zitting te nemen: Julius H. Barnes, Wesley C. Mitchell, Albert Rathbone, Frederick Strauss, George O. May, Voorzitter, Committee on Administration of Endowment, American Institute of Accountants.

Het bedrag der toe te kennen prijzen wordt ter beoordeeling der jury gelaten, onder voorwaarde evenwel, dat de eerste prijs niet minder zal bedragen dan \$ 1.000 en niet meer dan \$ 2.500 en dat andere prijzen niet lager dan \$ 250 en niet hooger dan \$ 750 zullen zijn.

Terwijl de bekroonde verhandeling diepgaande beschouwingen moet bevatten over de verschillende zijden van het probleem — wettelijk, administratief, economisch en financieel — is de jury gemachtigd om prijzen toe te kennen aan opstellen, waarin een der zijden van het vraagstuk, volgens haar oordeel, buitengewoon goed behandeld is.

Ook zal een prijs worden toegekend aan de beste verhandeling ingeleverd door een lid van het American Institute of Accountants.

Het Instituut zal de bekroonde verhandeling publiceeren en behoudt zich het recht voor van eerste publicatie van alle andere stukken.

Verhandelingen, welke in deze prijsvraag willen mededeelingen, moeten in machineschrift geschreven zijn en voorzien van een motto, terwijl bij de inzending een afzonderlijke gezegelde enveloppe moet worden gevoegd, het motto dragende en inhoudende den naam van den schrijver.

De antwoorden moeten voor 1 October 1923 worden ingezonden bij A. P. Richardson, Secretaris van de American Institute of Accountants Foundation, 135 Cedar Street, New York.

De deelneming aan de prijsvraag is aan een ieder, zonder onderscheid, toegestaan.

*De Hooge Raad en de „Koninklijke“.* — In verband met het artikel op pgn. 276 van dit nummer volgt hieronder de tekst van het daarin besproken arrest:

DE HOOGHE RAAD DER NEDERLANDEN,

Gezien het beroepschrift in cassatie, ingediend door den Minister van Financiën, tegen de uitspraak van den Raad van Beroep voor de directe belastingen te 's-Gravenhage van 14 November 1921 in zake een aan de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië, gevestigd te 's-Gravenhage,

opgelegden aanslag in de Dividend- en Tantiëmebelasting over haar boekjaar 1918;

Gehoord de raadslieden van partijen;

Gezien de stukken;

Gelet op de schriftelijke conclusie van den Procureur-Generaal, strekkende tot verwerping van het beroep;

Overwegende dat in deze feitelijk vaststaat:

dat in de Naamlooze Venootschap de Bataafsche Petroleum Maatschappij, wier maatschappelijk kapitaal bedraagt 210 miljoen gulden, verdeeld in 3 aandelen A en 2 aandelen B, elk groot 42 miljoen gulden, is deelgenomen door de belanghebbende voor de 3 aandelen A, en door de Shell Transport & Trading Cy. Ltd., gevestigd te Londen, voor de 2 aandelen B;

dat alle aandelen zijn op naam gesteld en volgestort;

dat aanvankelijk de winst aan de beide aandeelhouders van de Bataafsche Petroleum Maatschappij werd uitgekeerd naar verhouding van het aantal aandelen, waarvoor ieder harer in die Naamlooze Venootschap had deelgenomen, doch dat nader, met wijziging van het eerste lid van artikel 27 van de statuten der Naamlooze Venootschap, is bepaald, dat over 1917 en volgende jaren, van de winst, die na eventuele storting in het reservefonds en na aftrek van hetgeen aan de leden van den Raad van Beheer mocht zijn toegelegd, overschiet, 95 pCt. aan de houdster van de aandelen A en 5 pCt. aan de houdster van de aandelen B zal worden uitgekeerd;

dat de Bataafsche Petroleum Maatschappij over haar boekjaar 1918 heeft gemaakt eene winst, die, na storting in het reservefonds, en na aftrek van het aan de leden van den Raad van Beheer toegelegd bedrag, bedroeg 90 miljoen gulden, en dat ingevolge voormelde statutaire bepalingen van die winst een bedrag van f 85.500.000,— aan de belanghebbende is uitgekeerd;

Overwegende dat de belanghebbende zelve over haar boekjaar 1918 in de Dividend- en Tantiëmebelasting is aangeslagen over een belastbare uitdeeling aan hare aandeelhouders van f 69.764.260,— en over een belastbaar bedrag aan tantièmes en salarissen van f 2.037.536,—, en dat ingevolge artikel 3 der wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting 1917 van de belastbare uitdeeling aan aandeelhouders een bedrag van f 52.628.884,— en van het belastbaar bedrag aan tantièmes en salarissen f 1.371.116,—, te zamen dus f 54.000.000,— is afgetrokken, overeenkomende met het bedrag, dat bij gelijke winstgerechtigdheid van alle aandelen aan de belanghebbende in verband met het aantal der door haar bezeten aandelen in de Bataafsche Petroleum Maatschappij uit de winst dier Maatschappij over 1918 zou toekomen;

Overwegende dat de belanghebbende tegen dien aanslag is in beroep gekomen, en heeft beweerd, dat haar ter zake van het bezit van de 3 te haren name staande aandelen in de Bataafsche Petroleum Maatschappij eene winstuitdeeling niet van 54 doch van 85½ mill. gulden was gedaan, en derhalve dit laatste bedrag voor de heffing der Dividend- en Tantiëmebelasting over haar boekjaar 1918 had moeten zijn afgetrokken, zoodat, waar dit af te trekken bedrag overtrof

hetgeen door haar aan hare aandeelhouders en aan tantes en salarissen over haar boekjaar 1918 was uitgekeerd, zij ter zake van die uitdeelingen geene belasting was verschuldigd;

Overwegende dat de Raad van Beroep, — nadat de Hooge Raad bij arrest van 27 April 1921 de zaak naar den Raad van Beroep had verwezen — bij de thans bestreden uitspraak den aanslag heeft vernietigd;

dat de Raad, na nog onder meer te hebben vermeld, dat mede vaststaat dat tusschen belanghebbende en de Bataafsche Petroleum Maatschappij geen andere rechtsband bestaat, krachtens welken haar een deel der winst der Bataafsche toekwam, dan de band gelegd door de statuten van deze Maatschappij, verder overweegt:

„dat hieruit volgt, dat genoemde 95 pCt. der winst of f 85.500.000,— door reclamante zijn genoten ter zake van haar bezit der 3 aandelen A;

„dat ten processe wel is komen vast te staan dat de statutenwijziging der Bataafsche, betreffende artikel 27, waarbij gewijzigd werd de vroegere winstverdeling, volgens welke ieder der aandelen in genoemde Maatschappij tot een gelijk deel der winst was gerechtigd, gepaard ging en verband hield met eene gelijksoortige wijziging der in Engeland gevestigde Anglo-Saxon Maatschappij, tot gevolg hebbende, dat ook bij die Maatschappij ieder aandeel niet langer een gelijk deel der winst zou genieten, maar de Shell op haar 40 pCt. aandelenbezit in die Maatschappij 95 pCt. der winst en de Koninklijke op haar 60 pCt. aandelenbezit in die Maatschappij slechts 5 pCt. en 20. eene overeenkomst tusschen de Koninklijke en de Shell, ten doel hebbende er voor te waken dat geen der 2 contracteerende partijen financieel nadeel zou ondervinden van genoemde statutenwijzigingen, waartoe zij zich verbonden zoo noodig door onderlinge verrekening en uitkeering elkander in gelijke financieele positie te brengen als hadden die statutenwijzigingen niet plaats gehad en daartoe in genoemde overeenkomst was op genomen artikel 4, luidende:

„In consideration of the premises the Royal Dutch Company and the Shell Company do hereby mutually covenant and agree, that, if by reason of the aforesaid variations of the rights, at present attached to the respective classes of shares in the Bataafsche and the Anglo-Saxon, respectively, the Royal Dutch Company or the Shell Company, as the case may be, shall in respect of the year 1917 or any subsequent year receive in the aggregate by way of dividends on its holding of shares in the Bataafsche and the Anglo-Saxon more than a sum equal to 60 pCt. or 40 pCt. respectively of the aggregate of such dividends, then the party receiving such excess shall forthwith on demand pay over such excess to the other party for the absolute use and benefit of such other party;”

„dat deze statuutwijziging der Anglo-Saxon en het contract tusschen de Koninklijke en de Shell wel tot gevolg hebben, dat naar aanleiding van het door de Koninklijke ontvangen 95 pCt. der winst van de Bataafsche op hare aandelen de verplichting kan ontstaan aan de Shell gelden uit te keeren, — het ontstaan van welke verplichting en de hoegrootheid waarvan afhankelijk zijn van de genoemde uitdeeling der Bataafsche en de winstuitdeeling door de Anglo-Saxon —, doch de mogelijkheid van het ontstaan dier verplichting niet ongedaan maakt het feit, dat die 95 pCt. van de winst der Bataafsche door de Koninklijke wordt genoten slechts ter zake van haar aandelenbezit in de Bataafsche;

„Dat door den Rijksadvocaat is gewezen op de verandering van terminologie ten aanzien der onderwerpelijke materie, waar artikel 5 § 1c der wet tot heffing eener belasting op bedrijfs- en andere inkomsten (wet van 2 October 1893, Staatsblad No. 149) in het onderwerp, waarvan ook artikel 3 der wet op de Dividend- en Tantiëbelasting handelt, spreekt van „ontvangen”, terwijl artikel 3 spreekt van „genoten”, maar dat, waar niet gebleken is, dat de wetgever in het wezen der regeling van toen, voorzover thans van belang, een wijziging heeft willen brengen, hij met de verandering van terminologie moet geacht worden te hebben bedoeld eene zijns inziens meer passende uitdrukking voor hetzelfde begrip te bezigen;

„dat deze opvatting steun vindt onder meer in den tekst van artikel 11 der wet op de Dividend- en Tantiëbelasting alinea 3, waar het woord „genoten” niets anders kan beteekenen dan „ontvangen”;

„dat de geschiedenis van de totstandkoming der wet op de bedrijfsbelasting ook leert, dat de wetgever in deze het oog had op datgene wat werd ontvangen van eene maatschappij, welke over het ontvangene reeds bedrijfsbelasting betaald had, maar zich niet inliet wat degene, die ontvangen had, met het ontvangene zou doen;

„dat al ware zulks niet zoo, niettemin de 95 pCt. van de winst der Bataafsche door de Koninklijke ontvangen door haar werden genoten, zooals uit bovenstaande overweging volgt;”

op alle welke gronden de Raad dan den aanslag vernietigt; Overwegende dat de Minister als middel van Cassatie aanvoert;

Schending of verkeerde toepassing van artikel 3 der wet op de Dividend- en Tantiëbelasting 1917;

Overwegende hieromtrent:

dat blijkens het uit de uitspraak overgenomen het standpunt van den Raad van Beroep hierop neerkomt, dat het voor den in artikel 3 der wet op de Dividend- en Tantiëbelasting 1917 bedoelden aftrek voldoende is, dat het aldaar nader omschreven bedrag ontvangen wordt, ook al ontvangt de vennootschap dat bedrag niet voor zich zelf, maar voor een ander, doch dat, zoo deze opvatting van artikel 3 onjuist mocht zijn, belanghebbende toch het bedrag mag aftrekken, omdat, waar er tusschen haar en de Bataafsche buiten de statuten geen andere rechtsband bestaat die haar aanspraken op de winst der Bataafsche regelt, zij het dividend voor zich zelf ontvangt;

Overwegende dat nu inderdaad 's Raads uitlegging van artikel 3 is minder juist;

dat dit artikel spreekt van een bedrag, dat „genoten” wordt, en deze uitdrukking zeker niet toelaat daaronder ook te begrijpen een bedrag dat enkel ontvangen wordt ten bate van een ander;

„dat niet duidelijk is, hoe artikel 11 tot een andere opvatting zou dwingen, daar toch wat als onrechtmatig genoten kan worden teruggevorderd, niettemin genoten is, indien de ontvanger het voor zichzelf ontving;

dat ook het beroep op de woorden van artikel 5 § 1c (eigenlijk laatste lid) der wet op de bedrijfs- en andere inkomsten niet opgaat, omdat, wanneer de wetgever het noodig vond „ontvangen” in „genieten” te veranderen, en hij tegelijk de bedoeling had op dit punt geen ingrijpende wijziging aan te brengen, dit er veeleer op wijst, dat in evenbedoelde bepaling „ontvangen” in de oogen des wetgever reeds de beteekenis had van „genieten”, en dat de wijziging enkel beoogde die beteekenis duidelijker te doen uitkomen;

dat eindelijk, wat 's Raads beroep op de geschiedenis der Wet op de Bedrijfsbelasting betreft, die geschiedenis duidelijk doet uitkomen, dat de strekking van artikel 5 § 1 laatste zinsnede geen andere was dan om te voorkomen, dat reeds belaste uitdeelingen opnieuw hier te lande zouden worden getroffen, wanneer zij andermaal tot uitdeeling werden gebracht door aldaar gevestigde Naamloze Vennootschappen, enz., en dit doel, — hetwelk ook nog ten grondslag ligt aan het tegenwoordig artikel 3 der wet op de Dividend- en Tantiëbelasting 1917 — zeker verre zou zijn voorbijgestreefd, indien toegestaan ware geweest op latere uitdeelingen in mindering te brengen zoodanige uitdeelingen, welke noch direct noch indirect tot die latere uitdeelingen hebben kunnen bijdragen, doordat zij ten bate van een ander zijn ontvangen;

Overwegende dat het nu voorts de vraag is, of de Raad op grond van de vaststaande feiten terecht heeft aangenomen, dat belanghebbende het boven de 60 pCt. uitgekeerde dividend inderdaad heeft „genoten”;

dat de Raad die vraag bevestigend beantwoordt, en daarvoor steun zoekt in het ontbreken van een verder rechtsband met de Bataafsche, doch ten onrechte;

dat immers de verhouding tusschen de betrokken vennootschappen deze is, dat belanghebbende en de Shell de eenige aandeelhouders zijn in de Bataafsche, en voorts die maatschappijen de statuten der Bataafsche hebben gewijzigd in verband met een gelijksoortige wijziging der statuten der Anglo-Saxon, maar met de tusschen de beide aandeelhoudende maatschappijen vaststaande bedoeling, dat de wijzigingen der statuten in de financieele verhouding geen verandering zouden brengen, terwijl dan eindelijk de tusschen belanghebbende en de Shell getroffen regeling de strekking heeft om die bedoeling te verwezenlijken, maar dan ook een onverbreekelijk geheel vormt met bedoelde statutenwijzigingen;

dat de uitkeering der 35 pCt. aan belanghebbende boven de haar volgens de oude statuten toekomende 60 pCt. dan ook zuiver het karakter draagt van een ontvangen ten bate van de Shell, en belanghebbende die dan ook niet in den zin van artikel 3 der wet geniet;

Overwegende dat het middel mitsdien is gegrond en de aanslag terecht is opgelegd;

Vernietigt de in deze zaak gegeven uitspraak;

Handhaaft den opgelegden aanslag.

Gedaan bij de heeren Jhr. de Savornin Lohman, Presi-

dent, Segers, Savelberg, van den Dries en Schepel, Raden, in bijzijn van den Griffier Jhr. van Panhuys, en door den President uitgesproken ter Raadkamer van den een en der-tigsten Januari 1900 drie en twintig.

(get.) DE SAVORNIN LOHMAN.

„ F. VAN PANHUYS.

Voor afschrift,

De Griffier van den Hoogen Raad

der Nederlanden,

(get.) KIST.

Ruimtegebrek verhindert ons ook deze week het tweede gedeelte van het *Chronologisch overzicht van de verlagingen, welke de tarieven voor het vervoer van goederen over de Nederlandsche Spoorwegen sinds Juni 1921 ondergaan hebben*, te plaatsen. — Red.

#### ONTVANGEN:

*Der neue Kurs in Russland. Wirtschaftsgesetze der Sowjetregierung.* Herausgegeben vom Institut für Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Universität Kiel. Bearbeitet von Dr. W. Hahn und A. v. Lilienfeld-Toal, Referenten am Institut für Weltwirtschaft und Seeverkehr. Kommissionsverlag von Gustav Fischer, Jena 1923. 108 bldz.

Nu de Nieuwe Economische Politiek de handelsbetrekkingen met Rusland steeds talrijker doet worden dient een verzameling als bovengenoemde niet alleen ter bevrediging van wetenschappelijke belangstelling, doch zal zij ook aan allen, die met Rusland zaken doen of willen gaan doen goede diensten kunnen bewijzen.

De voornaamste decreten, verordeningen en reglementen, voor den „nieuwen koers" van belang, vindt men er in verenigd. De verzameling loopt tot November 1922.

De stof is onder de volgende hoofden gerangschikt: Juridische grondslagen en algemeene organisatie van het economisch leven, Productie (landbouw., industriele- en arbeidswetgeving), Binnen- en buitenlandsche handel, Geld- en Bankwezen, Financiewezen (belastingen etc.), Verkeers- en Verkeerswezen.

Het valt uiteraard bezwaarlijk na te gaan, of werkelijk alles van essentieele beteekenis vermelding vond. Bovendien blijft omtrent wat essentieel is en wat niet verschil van opinie mogelijk. Toch schijnt het moeilijk te verdedigen, dat het decreet van 13 Maart 1922, hetwelk voor den buitenlandschen handel een nieuwe periode inluidde, niet werd opgenomen, terwijl dit met de decreten van 17 Maart en 16 October 1922, die resp. een aanvulling en verruiming van zijn bepalingen bevatten, wel het geval is.

Verder had aan de inhoudsopgave eenige meerdere zorg besteed kunnen worden. Zoo staat decreet no. 53 niet op pag. 88, als daarin vermeld, doch op pag. 90. Verder wordt er als datum van decreet no. 63 opgegeven 17 Maart 1921, terwijl het in den tekst 17 Maart 1922 gedateerd is. In een tractatenverzameling van den omvang der onderhavige mag zoo iets niet voorkomen. W.

*Financieel Jaarboek voor 1923.* Uitgave van De Nederlandsche Financier, Dagelijksche Beurscourant, Amsterdam.

Van deze bekende uitgave behoeft weinig gezegd te worden. Zij bevat als steeds tal van belangrijke gegevens en kan voor velerlei doel worden nageslagen.

*Twee verbeteringen in het wetboek van koophandel* (koopmansboeken en Makelaardij) door H. J. W. van der Poel; Dissertatie Leiden 1923.

*De Rechtsleer der Levensverzekerings-overeenkomst* door Jhr. Mr. A. W. Wichers, Aflevering 7; 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1921.

*Werkgever en Werknemer (1918—1922)* door O. Gunnig; onder verantwoordelijkheid van den schrijver voor het Genootschap voor zedelijke volkspolitiek uitgegeven door A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij. — Leiden 1923.

Société des Nations, Conférence financière de Bruxelles 1920, *Les Recommandations et leur Application*, Examen après deux ans, volume I, Edition nouvelle et augmentée, volume II, Italie; volume III; Section économique et financière, décembre 1922.

Das älteste Buch über die Börse: Don Joseph de la Vega, *Die Verwirrung der Verwirrungen*, vier Dialoge über die Börse in Amsterdam, nach dem spanischen Original übersetzt und eingeleitet von Dr. Otto Pringsheim; Druck und Verlag H. Fleischman, Breslau 1919; verkrijgbaar bij Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage à f 2,—.

*Deutschlands kranke Wirtschaft und ihre Wiederherstellung* von Dr. Gustav Seibt, Geh. Reg.-Rat, Professor der Statistik an der Universität Bonn; Bonn 1923, A. Marcus & E. Weber's Verlag (Dr. jur. Albert Ahn). Preis fl. 1,—.

#### INGEZONDEN STUKKEN.

##### HET INDISCHE BELASTINGVRAAGSTUK.

Naar aanleiding van de beschouwingen in dit tijdschrift van den Heer J. Gerritzen, in zake „Het Indische belastingvraagstuk",<sup>1)</sup> komt het mij niet onnoodig voor op te merken, dat men bij de bestrijding van de Indische opvattingen op belastinggebied, ook de speciale omstandigheden in Indië tot haar recht moet laten komen.

Progressie in belasting op de winsten van N.V. wordt door den Heer Gerritzen op voetspoor van den Heer Treub verworpen. Dat moge juist zijn voor de toestanden in Nederland; voor Indië staat m.i. de kwestie echter eenigszins anders.

Men kan gereedelijk aannemen, dat de theorie der meerdere draagkracht, waarmede progressie in de inkomstenbelasting voor particuliere personen gemotiveerd wordt, in 't algemeen niet opgaat voor naamlooze vennootschappen. Men kan echter gereedelijk ook aannemen, dat vrijstelling der winsten van naamlooze vennootschappen van een redelijke progressie, in Indië vrij algemeen als een onbillijkheid en zelfs als een bevoorrechtiging zou beschouwd worden.

Een dergelijke vrijstelling zal onbillijk geacht worden, niet alleen, omdat natuurlijke personen aldaar ook naar een progressief tarief betalen, maar omdat men oordeelt, dat, bij een afzien van progressie, van de gemaakte winsten te weinig ten goede zou komen aan het land zelf, waar die winsten gemaakt worden. De winsten van de belangrijkste in Indië werkzame naamlooze vennootschappen komen nl. voor een zeer groot deel in het buitenland (inclusief Nederland) tot uitkeering en daaraan ten goede. Indië mist daardoor vele directe en indirecte voordeelen, welke uit de uitkeering van die winsten voortvloeien. Het is dus verklaarbaar, dat men, om nog een deel van die winsten voor Indië te redden, niet de uitkeeringen, doch de winsten belast en daarbij bovendien een zekere progressie toepast. Of men daarbij te ver gaat, is een andere kwestie.

Afgezien van het bovenstaande komt het mij niet menschkundig voor succès te verwachten van een bestrijding van die progressie, — overwegende zoowel de mentaliteit in ambtenaars- en inlandsche kringen als het nijpende geldgebrek. Men beperke zich daarom tot de bestrijding van die excessen in de Indische belastingpolitiek, waarvan het karakter als zoodanig vrijwel onbetwistbaar vaststaat en die zijn talrijk genoeg; doet men dat niet, dan schiet men vermoedelijk het doel voorbij. J. J. KORNDORFFER.

Naschrift. — „Men beperke zich tot de bestrijding van die excessen in de Indische belastingpolitiek, waarvan het karakter als zoodanig vrijwel onbetwistbaar vaststaat" — zegt de heer Korndorffer.

Ik meen, dat Prof. Treub bij zijne bespreking van het Indische belastingwezen deze gedragslijn vrijwel gevolgd heeft, en waar hij tot bestrijding moest overgaan, zich beperkt heeft tot de excessen in de Indische belastingpolitiek; maar ik meen tevens, dat

<sup>1)</sup> [Zie de nos van van 21 en 28 Febr. en 7 Maart 1923. — Red.]

het invoeren van eene progressie, waar het betreft belasting op de winst van naamloze vennootschappen, een *exces is*, omdat voor die progressie geen rechtsgrond bestaat en het heffen van belastingen, die een rechtsgrond missen, in mijne oogen uit den boeze is en niet thuis behoort in een Staat, die aanspraak wil maken op den naam van rechtsstaat.

Het verdient opmerking, dat ook de heer Korndorffer geen rechtsgrond voor progressie bij belasting van de winst van naamloze vennootschappen weet op te geven. Toch verdedigt hij die progressie. De gronden, waarop hij die verdediging doet steunen, zijn wel merkwaardig. Hij voert daarvoor aan: 1o. dat de winst van de belangrijkste in Indië werkzame vennootschappen voor een zeer groot deel in het buitenland (inclusief Nederland) tot uitkeering en daaraan ten goede komen, zoodat bij een afzien van progressie, van de gemaakte winsten te weinig ten goede zou komen aan het land zelf, waar die winsten gemaakt worden; 2o. de mentaliteit in ambtenaars- en inlandsche kringen; 3o. het nijpend geldgebrek.

Inderdaad is het geldgebrek van de Indische Regeering nijpend en het funeste van dat nijpende geldgebrek is, dat de Regeering daardoor gedreven wordt tot handelingen, die eigenlijk niet door den beugel kunnen, tot welke handelingen m.i. behoort het heffen van belastingen zonder voldoende rechtsgrond. De eenige manier om aan het bestaande nijpende geldgebrek een einde te maken, is terug te keeren tot de in vroeger jaren in Indië toegepaste en beproefde methode om de tering naar de nering te zetten, eene methode, die het land tot zegen is geweest. Men kan echter aan het nijpende geldgebrek op afdoende wijze zeker geen einde maken door het invoeren van belastingen, die een rechtsgrond missen; want door eene dergelijke gestie stoot men de werkrachten en het kapitaal, die men noodig heeft om het land verder te ontwikkelen, af, in stede van die naar zich toe te trekken.

De door den heer Korndorffer gemaakte opmerking, dat de winsten van de belangrijkste in Indië werkzame vennootschappen voor een zeer groot deel in het buitenland tot uitkeering en daaraan ten goede komen, is juist. Welke is echter de oorzaak van dit verschijnsel? Zij is deze, dat, zooda's Prof. Treub in zijne Nota op pag. 27 terecht zegt, de inlandsche bevolking noch over het noodige kapitaal, noch over den noodigen ondernemingsgeest, noch over de noodige kennis en ontwikkeling beschikt om de hulpbronnen van haar land met eigen kracht te kunnen exploiteeren. Daartoe heeft de inlandsche bevolking en het kapitaal en de leiding van elders noodig; en daarom mocht dan ook de Gouverneur van de Philippijnen in zijne inleiding van het „Yearbook of the Philippine Islands” over 1920 met recht schrijven: „I can not emphasize too strongly the necessity of outside capital for our development.”

Het is dus een zegen voor de inlandsche bevolking, dat de uitheemsche ondernemer zijn energie, zijne werkkraft en zijn kapitaal ter beschikking stelt van Indië om de hulpbronnen van het land te ontginnen, die de eigen bevolking niet ontginnen kan. Door die medewerking toch van den buitenlandschen ondernemer wordt het inkomen van het land grooter, veel grooter dan het zonder die medewerking zou zijn. En gaat het nu aan om, waar de hierboven genoemde medewerking van den buitenlandschen ondernemer zeer zeker een zegen is voor het land, van dien ondernemer belastingen te gaan heffen, waaraan een behoorlijke rechtsgrond ontbreekt? De vraag stellen is haar beantwoorden.

In de derde plaats beroept de heer Korndorffer zich op de mentaliteit in ambtenaars- en inlandsche kringen. Waarom alleen op de mentaliteit in die kringen gelet moet worden, is niet recht duidelijk. Het wil mij voorkomen, dat, waar Indië voor zijne

dringende behoefte aan kapitaal en intellectuele arbeidskrachten nog bijna geheel op het buitenland (inclusief Nederland) is aangewezen, de Regeering goed zal doen, bij de inrichting van een belastingstelsel vooral rekening te houden met de mentaliteit in de kringen, die het noodige kapitaal en de noodige intellectuele arbeidskrachten moeten leveren. En dat het oordeel van die kringen over het Indische belastingstelsel geenszins gunstig is, is vrij algemeen bekend. Typeerend is in dit opzicht een uitvoerig artikel in de Financial Times van 15 Februari jl., over de Indische financieele politiek, dat als volgt eindigt:

„British investors are not wanting in sympathy with the development of the Netherlands East Indies. In fact, the two nations have for economic reasons, if for nothing else, been forced into closer association than the actual political ties suggest. But if we are called upon to pay the piper by providing the necessary capital for development work, it is only fair that we should have some voice in calling the tune.”

J. GERRITZEN.

### OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Economist. — 's-Gravenhage, 15 Januari 1923.

Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk, In memoriam Salomon Koenen; W. C. Posthumus Meyjes, Bankpolitieke studiën. Crediet en Liquiditeit.

The Economic Journal. — Londen, December 1922.

Prof. F. Y. Edgeworth, Equal pay to men and women for equal work; Prof. A. C. Pigou, Empty economic boxes: a reply; J. A. Bowie, Profit-Sharing and co-partnership; F. Morley, The incidence of unemployment by age and sex; I. F. Grant, The survival of the small unit in industry; Prof. E. Cannan, Prof. Cassel on money and foreign exchange.

Journal des Économistes. — Parijs, 15 Januari 1923.

Yves-Guyot, Réparations et conférences; J. Rein, Discours de M. Jules Rein à l'inauguration du monument aux morts de Mesnil-le-Roi; N. Mondet, Prévisions pour 1923; A. Fock, La question du Franssaharien; J. B. Legros, Chronique de l'inflation; J. B. L., L'endosmose socialiste; P. Descombes, L'importance économique du reboisement; B. L. L. E., La Lique du libre-échange (janvier 1923).

Revue d'Économie Politique. — Parijs, November-December 1922.

W. Oualid, Les finances locales en Alsace et en Lorraine; G. Arias, Les précurseurs de l'économie monétaire en Italie. Davanzati et Montanari; A. Philip, Le Guild socialisme dans l'industrie anglaise du bâtiment; Totomiantz, Les théoriciens de langue allemande de la coopération.

Bank-Archiv. — Berlijn, 20 December 1922.

Dr. Springer, Vorkriegshypothecken und Geldentwertung; Dr. A. Koch, Unwiderrufliche Akkreditive und Akkreditivbestätigung; B. Hülsen, Zur Frage der „historischen Tatsachen” in den Statuten der Aktiengesellschaften und Gesellschaften mit beschränkter Haftung.

The Geographical Journal. — Londen, Januari 1923.

C. Gillman, An ascent of Kilimanjaro; R. E. Cheeseman, A history of steamboat navigation on the Upper Tigris; H. C. Maydon, North Kordofan to South Dongala; E. A. Reeves, A combined theodolite and prismatic astrolabe; T. R. Holmes, The topography of Caesar's campaign against the Bellovacii (51 B. C.); The Mount Everest kinematograph film.



**STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.**

N.B. \*\*\* beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

**GELDKOERSEN.**

**BANKDISCONTO'S.**

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zweeds. R.ksbk 5	10 Mrt. '22
	Bel. Binn. Eff. 4	18 Juli '22	Bk. v. Noorw. . . 5	17 Aug. '22
	Vrsch. in R.C. 5	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 3½	2 Mrt. '22
Bk. van Engeland	3	13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5½	22 Jan. '23
Duitsche Rijksbk.	12	18 Jan. '23	Bank v. Spanje 5½	18 Mei '22
Bk. van Frankrijk	5½	22 Feb. '23	Bank v. Italië 6	20 Mei '20
Nat. Bk. v. Oostenr.	9	1 Jan. '23	F. Res. Bk. N.Y. 4½	23 Feb. '23
Nat. Bk. v. Denem.	5	25 Apr. '21	Javassche Bank 3½	1 Aug. '09

**OPEN MARKT.**

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disconto	N. York Call-money
	Part. disconto	Prolongatie				
24 Maart '23	2½/8	3½/8	2½/8	4-½/8	—	6-6½/8 1)
19-24 M. '23	2½/8-¾	3-¾	2½/8-¾	4-½/8	—	5½-6½/8
12-17 „ '23	2½/8-3½/8	2½-3½	2½-¾	4-½/8	—	4½-6
5-10 „ '23	3-¾	2½-3½	2½/8-¾	4-½/8	—	4½-5½/8
20-25 M. '22	4½/8	4-¾	3½-¾	4-½/8	—	3-5½/8
21-26 M. '21	4½-½/8	4-5	6½	4-½/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3½/8-5/16	2½-¾	2½-¾	2½/8-¾	2½	5½-7½/8

1) Noteering van 23 Maart.

**WISSELKOERSEN.**

**WISSELMARKT.**

Londen was ook deze week weder zeer stabiel. De stemming was iets flauwer zoodat de koers iets terugliep. De schommeling bedroeg echter hoogstens 1 cent. Dat zelfde geld voor New-York, dat echter eerder iets hooger kwam. Ook Marken waren zonder merkbare beweging. Daarentegen waren Parijs en Brussel weder zeer bewogen. Na de kleine inzinking van den vorigen Zaterdag opende de koers Maandag direct zeer vast en bleef vrij ononderbroken oploopen tot Donderdagochtend. Daarna trad een sterke reactie in, die een snelle daling tot ongeveer het openingspeil van het begin der week teweegbracht. Skandinavie iets vaster. Daarentegen Zwitserland overwegend aangeboden. Spanje, Buenos Aires en Indië onveranderd.  
27 Maart 1923.

**KOERSEN IN NEDERLAND.**

Data	Londen 1)	Parijs 2)	Berlijn 3)	Weenen 4)	Brussel 5)	New York 6)
19 Mrt. 1923..	11.89½	16.12½	0.0121½	0.0035½	13.85	2.53½/8
20 „ 1923..	11.89½	16.50	0.0121½	0.0035½	14.18	2.53½/8
21 „ 1923..	11.89½	17.02½	0.0121½	0.0035½	14.97½	2.53½/8
22 „ 1923..	11.89	16.90	0.0121½	0.0035½	15.—	2.53½/8
23 „ 1923..	11.89	16.62½	0.0121½	0.0035½	14.46	2.53½/8
24 „ 1923..	11.89½	16.42½	0.0112½	0.0035½	—	—
Laagste d. w. 1)	11.88½	15.90	0.0120	0.0034	13.70	2.52¾
Hoogste „ „ 1)	11.90	17.60	0.0122	0.0038	15.75	2.53¾
17 Mrt. 1923..	11.89½	15.85	0.0122	0.0035½	13.84	2.53½/8
10 „ 1923..	11.89½	15.27½	0.0121½	0.0036	13.17½	2.52½/8
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

\*) Noteering te Amsterdam. \*\*) Noteering te Rotterdam.  
1) Particuliere opgave.  
2) Noteering van 16 Maart 3) Idem van 9 Maart.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
19 Mrt. 1923	67.45	48.80	45.95	47.07½	39.05	98-98½
20 „ 1923	67.50	48.75	46.10	46.95	39.15	98-98½
21 „ 1923	67.45	48.50	46.10	46.85	39.10	98-98½
22 „ 1923	67.45	48.60	45.90	46.82½	39.15	98-98½
23 „ 1923	67.45	48.95	45.90	46.87½	39.05	98-98½
24 „ 1923	67.50	48.90	45.90	46.87½	39.05	98-98½
L'ste d. w. 1)	67.35	48.40	45.75	46.75	39.—	98
H'ste „ „ 1)	67.55	49.05	46.20	47.20	39.20	98½
17 Mrt. 1923	67.55	49.90	46.10	47.20	39.15	98-98½
10 „ 1923	67.30	48.20	45.80	47.22½	39.25	97¾
Muntpariteit	66.67	46.67	66.67	48.—	48.—	100

\*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

**KOERSEN TE NEW YORK.**

Data	Cable Lond. (In \$ per £)	Zicht Parijs (In cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (In ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (In cts. p. gld.)
24 Maart 1923	4.69.12	6.49	0.0048	39.45
Laagste d. week	4.69.12	6.46	0.0048	39.44
Hoogste „ „	4.69.87	6.84	0.0048	39.52
17 Maart 1923	4.69.62	6.31	0.0048	39.46
10 „ 1923	4.71.—	6.04	0.0048	39.62
Muntpariteit .	4.86.67	19.30	23.81½	40½/16

**KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN**

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	10 Maart 1923	17 Maart 1923	19/24 Maart '23 Laagste	24 Maart '23 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97½/32	97½/32	97½/32	97½/32
*Bangkok ..	Sh. p. tical	1/9½/16	1/9½/16	1/9½/16	1/9½/16
*B. Aires 1) ..	d. p. \$	43½/16	43	43	43½/16
Calcutta ....	Sh. p. rup.	1/4½/32	1/4¾/32	1/4½/16	1/4½/8
Hongkong ..	id. p. \$	2/3¾/16	2/4¾/32	2/3½/8	2/4¾/16
Lissabon ....	d. per Mil.	2½/32	2½/8	2½/16	2½/16
Madrid ....	Peset. p. £	30.31	30.38	30.34	30.50
*Montevideo 1)	d. per \$	43	43½/8	43	44
Montreal ....	\$ per £	4.79½	4.80¾	4.77¾	4.82½/8
*R.d.Janeiro ..	d. per Mil.	5¾	5¾/32	5¾	5¾/32
Rome .. ..	Lires p. £	98½	97½/32	93½	97½
Shanghai ....	Sh. p. tael	3/2½/16	3/2¼	3/1½	3/3¾/8
Singapore ..	id. p. \$.	2/4¾/16	2/4¾/16	2/4¾/8	2/4¾/16
*Valparaiso ..	peso p. £	36.70	36.50	35.80	36.40
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/0¾/32	2/0¾	2/0¾/32	2/0¾/16

\* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

**NOTEERING VAN ZILVER.**

	Noteering te Londen	Noteering te N. York
24 Maart 1923	32½/8	68
17 „ 1923	32½/16	67½
10 „ 1923	32¾/16	67¾
25 Maart 1922..	33¾	64¾
24 Maart 1921..	32	57¾
20 Juli 1914..	24½/16	54½/8

**NEDERLANDSCHE BANK.**

Verkorte Balans op 26 Maart 1923.

Activa.	
Binnel. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	f 43.958.099,53 f 34.657.245,06 f 57.957.928,59
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef. . . . .	f 114.016.041,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. „	—
Beleeningen	f 21.407.464,98
incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	f 6.672.833,49 f 84.869.257,76
	f 112.949.556,23
Op Effecten	f 111.961.762,17
Op Goederen en Spec. „	987.794,06
	112.949.556,23
Voorschotten a. h. Rijk	10.275.643,92
Munt en Muntmateriaal	—
Munt, Goud	f 56.239.410,—
Muntmat., Goud	f 525.550.137,91
	f 581.789.547,91
Munt, Zilver, enz. „	7.109.776,67
Muntmat., Zilver „	—
	588.899.324,58
Effecten	—
Bel. v. h. Res. fonds. . . . .	f 5.659.646,93
id. van 1/8 v. h. kapit. „	3.983.513,50
	9.643.160,43
Geb. en Meub. der Bank	4.522.000,—
Diverse rekeningen	35.595.483,75
	f 1.012.474.483,09

**Passiva.**

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	5.660.599,75
Bijzondere reserve	1.675.581,33
Bankbiljetten in omloop	932.432.860,—
Banksignatiën in omloop	1.399.736,43
Rek.-Cour. } Het Rijk f	—
saldo's: } Anderen „	33.906.566,35
	33.906.566,35
Diverse rekeningen	17.399.139,23
	f 1.012.474.483,09
Beschikbaar metaalsaldo	f 394.655.904,73
Op de basis van 1/8 metaaldekking	201.108.072,18
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is..	1.973.299.523,65

NED. BANK 26 Maart 1923 (vervolg).  
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeisbare schulden
26 Mrt. 1923.....	581.790	7.110	932.433	35.306
19 „ 1923.....	581.790	7.135	935.481	37.633
12 „ 1923.....	581.790	6.016	944.420	37.355
5 „ 1923.....	581.790	6.394	958.108	34.961
26 Febr. 1923.....	581.790	7.448	939.834	30.994
27 Mrt. 1922.....	605.953	5.885	959.631	28.419
29 Mrt. 1921.....	621.434	16.687	1.036.816	44.069
25 Juli 1914..	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkiſt-promessen rechtſtreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaalſaldo	Dekkiſt-percentage
26 Mrt. 1923	136.573	—	112.950	394.656	61
19 „ 1923	136.315	—	107.631	393.606	60
12 „ 1923	136.838	—	105.297	390.755	60
5 „ 1923	185.833	48.000	108.650	388.874	60
26 Febr. 1923	160.118	22.000	105.339	394.376	60
27 Mrt. 1922	199.079	36.000	131.960	413.488	62
29 Mrt. 1921	192.699	53.000	215.637	420.779	59
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 <sup>1)</sup>	54

<sup>1)</sup> Op de basis van <sup>2</sup>/<sub>5</sub> metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	19 Mrt. 1923	26 Mrt. 1923
Aan schatkiſt-promessen, waarv. direct bij Ned. Bk.	f385.310.000,—	f385.310.000,—
Aan schatkiſtbiljetten ..	„200.357.000,—	„200.106.000,—
Aan zilverbons .....	„ 28.519.959,—	„ 28.191.865,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorſch. aan de Koloniën	„280.933.000,—	„282.728.000,—
Voorſchot aan Gemeenten	31 Jan. 1923	28 Febr. 1923
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 97.836.024,80	„ 97.311.255,60
Tegood v.d. Postch. & G.dst	19 Mrt. 1923 „ 98.117.217,60	26 Mrt. 1923 „ 97.366 668,77 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeisb. schulden	Beschikk. metaalſaldo
17 Mrt. 1923	219.500	—	264.500	100.500	146.500
10 „ 1923	219.000	—	266.500	100.500	145.600
3 „ 1923	218.500	—	264.500	104.000	144.800
10 Feb. 1923	158.585	58.923	263.818	104.542	144.254
3 „ 1923	158.985	58.366	259.261	108.310	144.543
27 Jan. 1923	156.131	58.057	259.718	102.498	142.433
18 Mrt. 1922	146.063	37.991	266.263	80.958	115.245
19 Mrt. 1921	225.081	11.761	329.435	138.861	—
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 <sup>3)</sup>

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorſchotten aan het Gov.-nem.	Diverse rekeningen <sup>1)</sup>	Dekkiſt-percentage
17 Mrt. 1923	—	152.140	—	8.500	***	60
10 „ 1923	—	154.710	—	9.300	***	60
3 „ 1923	—	154.720	—	9.400	***	59
10 Feb. 1923	35.725	32.613	73.396	12.127	24.151	59
3 „ 1923	35.012	32.209	71.764	14.195	23.362	59
27 Jan. 1923	35.914	30.869	73.482	11.973	22.741	59
18 Mrt. 1922	37.324	20.221	88.313	7.668	27.259	53
19 Mrt. 1921	35.630	25.656	106.669	49.815	29.387	50
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

<sup>1)</sup> Sluſtpost activa. <sup>2)</sup> Basis <sup>2</sup>/<sub>5</sub> metaaldekking. <sup>3)</sup> Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeisb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen <sup>1)</sup>
24 Feb. 1923...	1.190	1.616	925	1.202	454
17 „ 1923....	1.184	1.656	933	1.201	480
10 „ 1923...	1.184	1.696	940	1.212	479
25 Feb. 1922...	1.474	2.123	763	1.092	1.112
25 Juli 1914....	645	1.100	560	735	396

<sup>1)</sup> Sluſtpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
21 Mrt. 1923	127.512	123.199	280.955	27.000	236.246
14 „ 1923	127.509	122.996	281.039	27.000	236.373
7 „ 1923	127.508	123.468	281.156	27.000	236.451
28 Febr. 1923	127.504	123.940	297.101	27.000	234.696
22 Mrt. 1922	128.780	121.704	299.798	28.500	260.254
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekkiſt-perc. <sup>1)</sup>
21 Mrt. '23	48.529	72.436	24.129	102.644	24.063	18,98
14 „ '23	48.452	70.650	15.623	109.495	24.263	19,39
7 „ '23	47.412	70.394	15.868	107.491	23.790	19,28
28 Febr. '23	47.283	79.107	20.907	110.548	23.319	17,73
22 Mrt. '22	48.465	86.397	21.860	120.330	25.525	17,95
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 <sup>1</sup> / <sub>8</sub>

<sup>1)</sup> Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekkiſt-perc. <sup>1)</sup>
15 Mrt. '23	1.474	1.005	787.781	4.272.511	18
7 „ '23	1.074	1.005	733.246	3.871.256	19
28 Febr. '23	1.074	1.005	708.305	3.512.788	20
23 „ '23	1.074	1.005	668.683	3.123.540	21
15 Mrt. '22	1.014	996	4.879	122.120	5
23 Juli '14	1.691	1.357	65	1.891	93

<sup>1)</sup> Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkiſt-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
	5.856.358	2100.621	3.755.737	1971.413	***	***
	5.550.800	2034.469	3.516.331	1972.198	746.300	733.200
	4.776.705	1829.341	2.947.364	1582.981	721.000	708.300
	4.096.186	1651.883	2.444.303	1289.485	681.600	668.700
	140.867	2.125	138.742	30.666	12.866	4.759
	751	751	—	944	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
22 Mrt. '23	5.536.101	1.864.345	291.277	***	23.300.000
15 „ '23	5.535.962	1.864.345	290.948	598.150	23.400.000
8 „ '23	5.535.868	1.864.345	290.828	598.970	23.500.000
23 Mrt. '22	5.525.850	1.948.367	281.749	632.619	21.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	2.469.593	24.630	2.088.304	37.221.438	2.080.633	19.000
	2.067.041	24.712	2.099.201	37.554.740	2.067.041	38.247
	2.683.977	24.865	2.124.944	37.822.818	2.140.612	32.249
	2.815.403	48.082	2.334.120	35.281.790	2.310.514	56.168
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. part.
22 Mrt. '23	344.738	84.653	480.000	828.236	6.825.206	185.825
15 „ '23	344.851	84.653	480.000	862.951	6.890.617	148.911
8 „ '23	346.287	84.653	480.000	890.348	6.890.877	148.705
23 Mrt. '22	326.026	84.653	480.000	656.089	6.243.764	337.692

**VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.  
FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilwer etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
7 Mrt. '23	3.083.641	2.126.806	—	117.633	2.256.302
28 Febr. '23	3.072.813	2.166.194	—	128.787	2.246.943
21 Jan. '23	3.075.242	2.197.717	—	128.367	2.260.497
8 Mrt. '22	3.965.873	2.093.756	—	128.087	2.197.434

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings perc. 1)	Algem. Dek-kings perc. 2)
7 Mrt. '23	790.373	1.942.862	108.852	73,4	76,2
28 Febr. '23	803.438	1.952.317	108.867	73,2	76,2
21 Jan. '23	810.276	1.965.914	108.874	72,7	75,8
8 Mrt. '22	732.972	1.780.055	103.802	74,6	77,8

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET  
FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
28 Feb. '23	777	11.639.373	1.408.310	15.400.548	3.775.827
21 " '23	778	11.531.743	1.425.098	15.317.273	3.772.556
14 " '23	778	11.508.696	1.483.766	15.454.326	3.727.654
1 Mrt. '22	807	10.917.535	1.314.440	13.712.394	3.084.152

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

**EFFECTENBEURZEN.**

Amsterdam, 26 Maart 1923.

De bezetting van het Ruhrgebied, aangevangen en voortgezet zgn. op economische motieven, heeft niet nagelaten op economisch gebied grooten invloed uit te oefenen in vrijwel alle landen, die direct of indirect bij de militaire bezetting zijn betrokken. Alleen de Vereenigde Staten van Noord-Amerika hebben zich tot nu toe vrijwel buiten het geding kunnen houden en zoo is het ook te verklaren, dat alleen binnenlandsche factoren hun invloed op het koerspeil van Wallstreet uitoefenen. Gedurende de achter ons liggende berichtsperiode is de houding van de New Yorksche fondsenmarkt doorgaans weder vast geweest, hoewel niet te ontkennen valt, dat tegen het slot de stemming weifelend en ietwat gedrukt is geworden. Het is niet geheel onmogelijk, dat de keerzijde van de medaille hier een rol heeft gespeeld. Want hand in hand met de grooter levendigheid in vrijwel alle takken van industrie is een stijging van de prijzen van artikelen voor noodzakelijk levensonderhoud gegaan, welke aanzienlijke afmetingen begint aan te nemen. Het mag overbodig worden geacht te dezer plaatse te wijzen op de gevolgen, welke een dergelijke beweging van het prijsniveau voor het geheele samenstel van het economisch leven kan hebben, vooral waar in de Unie de arbeidersorganisaties een uitermate krachtige positie innemen en niet zullen nalaten hun eischen omtrent loonen, enz. in overeenstemming te brengen met de veranderde tijdsomstandigheden. Gedurende de laatste weken zijn er reeds gevallen voorgekomen van vrijwillige loonsverhoogingen door ondernemers in diverse industriebranches; overigens is het effect der prijsstijging nog niet zoo sterk in den detailhandel doorgedrongen, dat directe conflicten onvermijdelijk geacht moeten worden. Doch de beurs pleegt in dit verband scherpe voelhorens te hebben en indien in een periode van buitengewone levendigheid plotseling de fondsenmarkt een verslapping aantoonde als in de dagen, die juist achter ons liggen, dan is dit meestal wel een bewijs, dat ernstige en ver vooruitziende kringen donkere wolken aan den horizon onderscheiden. Dit is natuurlijk te eerder het geval, waar de geldmarkt, zoodanig niet stroef, dan toch iets vaster van toon is geworden. Het is de vraag, of deze houding in verband staat met de jongste disconto-verhoging; vermoedelijk moet hier eerder worden gedacht aan de geweldige bedragen, die de hoogere goederenprijzen vereischen en aan het vooruitzicht op de groote sommen, die de uitvoering van de nieuwe landbouwwetgeving zal gaan verlangen. Inmiddels is de tendens niet bepaald flauw geworden; hier-

voor zijn de mogelijke gevaren niet dreigend genoeg en zijn de kansen te groot, dat een wending in de algemeene wereldconjunctuur of in de politieke verhoudingen op het Europeesche continent alle berekeningen in de war zal sturen.

Te Parijs is de stemming ter beurze door twee factoren beïnvloed geworden: ten eerste door de houding van de valutamarkt, ten tweede door de debatten ten aanzien van de dekking der vlottende schuld. Met betrekking tot den koers van het eigen betaalmiddel heeft de effectenmarkt de eenig mogelijke houding aangenomen: de tendens was ongeanimeerd voor valutawaarden in verband met het betrekkelijk hooge niveau, dat de Fransche franc gedurende de afgelopen week heeft kunnen bereiken. Waarschijnlijk is deze vaste houding veroorzaakt door een steunactie en de geruchten, dat tusschen Duitschland en Frankrijk voeling werd gezocht omtrent de opheffing van de Ruhr-bezetting, geruchten, die weliswaar reeds gedurende langen tijd circuleerden, doch die thans vasteren vorm hebben aangenomen door het bezoek aan Londen van den Engelschen gezant te Berlijn. Inmiddels heeft de franc zich op het hooger niveau niet geheel kunnen handhaven, toen niets positiefs bekend werd gemaakt. In nauwe aanensluiting aan deze schommelingen bewoog zich ook de markt voor valuta-fondsen te Parijs. Voor inheemsche waarden was doorgaans een vaste stemming overheerschend, nu vermoedelijk geen drastische maatregelen ten aanzien van de dekking van het budgetair tekort genomen zullen worden. Weliswaar ontmoet de regering scherpen tegenstand bij haar plannen tot het uitgeven van een leening, doch waar hier geen precedent wordt geschapen (de geschiedenis vermeldt bij herhaling Fransche leeningen voor dit doel) is het meer dan waarschijnlijk, dat men ook thans weder tot het oude middel zijn toevlucht zal nemen. De beurs is hierdoor ten deele gerustgesteld; het vooruitzicht op verhooging van belastingen is minder dreigend geworden. Hierbij komt het feit, dat de inkomsten van de schatkist niet onbevredigend zijn. In Januari bedroegen de ontvangsten 243 miljoen francs meer dan de raming; in Februari beliep dit overschot bijna 106 miljoen francs. Bovendien schijnt het, dat Frankrijk zal kunnen volstaan met een veel geringer invoer van graan, dan oorspronkelijk was aangenomen; in plaats van 24 miljoen quintals zal het totaal vermoedelijk niet meer dan 2.000.000 quintals belooopen. Tegenover deze gunstige factoren staat het feit, dat de buitenlandsche handel inkrimpt en dat de „zware” industrie uiterst moeilijke tijden medemaakt. Waar beide factoren echter in direct verband staan met de Ruhr-bezetting en men te dezen aanzien over het algemeen optimistisch blijft denken, is de beurs vrijwel ongevoelig hiervoor gebleven.

Te Londen is het verloop der beurs zeer mat geweest; behalve gilt-edged waarden bleven de meeste fondsen eerder iets aangeboden. De oorzaak is niet moeilijk aan te geven; de factor, die te Parijs stimulerend werkte had hier het tegenovergestelde gevolg. Want het Engelsche zakenleven heeft wel in zeer sterke mate de voordeelen van de Ruhr-bezetting ondervonden en een plotseling eindigen van dezen toestand zou ontegenzeggelijk een storenden invloed uitoefenen. Vrijwel alle takken van industrie profiteeren thans van de situatie in Duitschland. Aan steenkool is b.v. in de eerste week van Maart 5.565.000 ton geproduceerd tegen 5.519.000 in de daaraan voorafgaande week en 5.038.000 in de overeenkomstige periode van het vorig jaar. Aan ruw-ijzer werd over Februari geproduceerd 543.400 ton tegen een maandelijksch gemiddelde van 408.300 ton over 1922 en van 218.000 ton over 1921. Het behoeft geen nader betoog, welk een scherpe ommekeer er zou plaats vinden, indien de Deutsche industrie plotseling weder in de gelegenheid zou worden gesteld op de wereldmarkt mede te dingen. De afwachtende houding van de beurs is dan ook uit dezen hoofde zeer goed te verklaren.

Te Berlijn is de omvang van zaken ter beurze sterk aigenomen, doch de tendens is iets beter geworden, nu de groote verkoopen van het publiek min of meer achter den rug schijnen te zijn. Zoo kon het bekende indexcijfer van de „Frkf. Ztg.” een vermeerdering van 5474 tot 5755 aantoonen en ondanks de zeer stabiele houding van buitenlandse betaalmiddelen ontstond er tegen het einde der berichtsperiode op het ietwat verhoogde peil nieuwe vraag, waaraan echter voorloopig grif kon worden voldaan.

Ten onzent heeft de afdeling voor staats- en beleggingswaarden een zeer vast aanzien behouden; de verhoogde koersen bleven meerendeels gehandhaafd en zelfs konden sommige soorten nog fractioneele verbeteringen behalen.

Van de overige afdelingen heeft vooral die der binnenlandsche industriele aandelen de aandacht getrokken. Hoe-

	19 Mrt.	23 Mrt.	26 Mrt.	Rijzing of dalng.
6 1/2 o/o Nederland 1922 .....	101 1/8	101 1/8	100 3/8	- 3/8
5 o/o " 1918 .....	90 3/4	90 15/16	91 1/8	+ 7/8
4 1/2 o/o " 1916 .....	89 3/4	89 1/8	89 3/8	+ 3/8
4 o/o " 1916 .....	82 7/8	83 3/8	83 3/8	+ 1/2
3 1/2 o/o " .....	73	73 9/16	73 9/16	+ 9/16
3 o/o " .....	64 3/8	65	65	+ 5/8
2 1/2 o/o Cert. N. W. S. ....	53 3/8	54	54 1/4	+ 3/8
7 o/o Oost-Indië 1921 .....	102 9/16	102 7/8	102 15/16	+ 3/8
6 o/o " 1919 .....	97 3/4	97 9/16	97 11/16	+ 5/16
5 o/o " 1915 .....	93 3/4	94 3/8	94 3/8	+ 7/8
4 o/o Oostenr. Kronenrente	1 1/4	1	1	- 1/4
5 o/o Rusland 1906 .....	4 3/4	—	4 9/16	+ 5/16
4 o/o Rusl. bij Hope & Co.	4 1/8	4 1/16	4 1/8	+ 1/8
4 o/o Japan 1899 .....	68 3/8	69 3/4	—	+ 1 1/4
5 o/o Brazilië 1895 .....	53 3/4	53	52 1/4	- 1 1/2
8 o/o San Paulo 1921 .....	97 3/4	96 7/8	97 3/4	- 1/4
6 o/o Amsterdam 1920 .....	101 11/16	—	—	—
7 o/o Rotterdam 1920 .....	102 3/4	102 1/2	102 3/4	—

wel in mindere mate dan in het buitenland, ondervindt men ook ten onzent de gevolgen van de geringer productie-capaciteit der Deutsche industrie. Die gevolgen zijn voor ons land niet zoo sterk positief (in zooverre het plaatsen van orders ten behoeve van Deutschland direct niet vaak voorkomt), dan wel negatief in den zin van het uitblijven der Deutsche concurrentie. Bovendien heeft de stabilisatie van de markt in Deutschland werkende Hollandsche ondernemingen weder in staat gesteld nauwkeurige berekeningen te maken en de zaken van deze concerns hebben in verband hiermede het element van speculatie verloren. Eén en ander is sterk ten goede gekomen aan aandelen Jurgens, du Croo & Brauns, Hollandsche Draad, Gouda Kaarsen, enz.

Daarnaast waren *suikeraandelen* gevraagd, doch niet in die mate, als men in verband met de nog steeds uiterst gunstige suikerberichten in sommige kringen wel had verwacht. Niet alleen hebben de verkoopen uit oogst 1924 voortgang, doch ook de schattingen van den aanstaanden Cuba-oogst worden voortdurend lager. Het schijnt echter, dat men ten onzent de voorzichtigheid niet uit het oog wil verliezen, hetgeen uit den aard der zaak verklaarbaar is, na alles, wat men op het gebied van producenten-statistieken heeft medegemaakt.

In aansluiting aan de optimistische suikerberichten waren *thee-aandelen* sterk gevraagd, in verband met den opnieuw verhoogden prijs voor dit product.

*Tabakken* hebben enkele wisselingen in de koersen medegemaakt, doch verlaten de week toch vrijwel onveranderd. Hetzelfde was het geval voor *rubberwaarden*; het bericht van de overname der Nederlandsche Rubber Maatschappij

	19 Mrt.	23 Mrt.	26 Mrt.	Rijzing of dalng.
Amsterdamsche Bank .....	124 1/4	122 1/2	122 3/4	- 1 1/4
Incaso Bank .....	95 3/4	—	96 3/4	+ 1 1/4
Koloniale Bank .....	177 5/8	179 3/8	178 1/4	+ 1/8
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	143 3/4	144 1/8	142 3/4	- 1 1/4
Rotterd. Bankvereniging...	94 3/8	—	94	- 3/8
Amst. Superfosfaatfabriek..	35	43	44 1/4	+ 9 1/4
Van Berkel's Patent .....	34 3/4	38 3/8	42 3/4	+ 8
Gouda Kaarsen .....	103	113 1/2	—	+ 10 1/2
Holl. Draad- en Kabelfabriek	80	89	87	+ 7
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	57	63 3/4	64 3/8	+ 7 3/8
" " " pr. aand.	70 3/4	71 7/8	71 3/4	+ 1
Leerdam Glasfabrieken .....	44 3/4	—	—	—
Philips' Gloeilampenfabriek	236	246	249 1/2	+ 13 1/2
Vereenigde Blikfabrieken...	97 3/8	96 1/2	96 3/4	- 1 1/4
Vereen. Chemische Fabrieken	37 3/4	—	44 1/4	+ 7
Compania Mercantil Argent.	12 7/8	12 1/4	14	+ 1 1/8
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	180 3/4	185 1/4	184	+ 3 1/4
Handelsver. Amsterdam.....	483 3/4	492 3/4	481	- 2 3/4
Handelsverg. Reis & Co.....	28 1/2	28 1/2	30	+ 1 1/2
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam .....	177	185	185	+ 8
Linde Teves & Stokvis .....	78 1/4	80	79	+ 1/4
Tels & Co's Handel-Mij.....	7	—	—	—
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	102 7/8	—	—	—
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	120 9/16	118 18/32	117 7/8	- 2 1/16
Kon. Petroleum-Mij. ....	399 3/4	396 3/4	384 3/4	- 15
Orion Petroleum-Mij.....	—	—	—	—
Afgest. Aand.	29 3/4	29 1/4	29 1/8	+ 1/8
Amsterdam-Rubber-Mij.....	147 3/4	147	146	- 1 1/4
Nederl.-Rubber-Mij. ....	71 1/2	68 3/4	67 3/8	- 4
Oost-Java-Rubber-Mij. ....	215 3/4	222	218	+ 2 1/4
Deli-Batavia Tabak Mij. ...	321 3/8	318 3/8	316	- 5 1/8
Deli-Maatschappij .....	298 3/4	295	291	- 7 3/4
Senembah-Maatschappij ...	341 1/2	340	337 1/4	- 4 1/4

door de Amsterdam Rubber heeft slechts voorbijgaand een stimulerenden invloed op de betrokken aandelen uitgeoefend. Toch heeft men het project over het algemeen ter beurse gunstig beoordeeld.

De *petroleummarkt* was ongeanimeerd in verband met de houding van het hoofdfonds aan de buitenlandse beurzen. Ondanks de zeer goede berichten uit Venezuela, waar de Koninklijke Petroleum Maatschappij groote belangen heeft verkregen, is de aandacht van het publiek op andere objecten gevestigd gebleven.

Ook de *scheepvaartmarkt* was flauw; nieuwe berichten, waardoor de kooplust van het publiek aangewakkerd zou kunnen worden, waren er niet.

	19 Mrt.	23 Mrt.	26 Mrt.	Rijzing of dalng.
Holland-Amerika-Lijn .....	114	109 1/2	104	- 10
" " „gem.eig.	102 1/2	97 1/2	92 3/4	- 9 3/4
Hollandsche Stoomboot-Mij.	23 1/4	21 1/4	21	- 2 1/4
Java-China-Japan-Lijn .....	88 3/4	88	88	- 1/4
Kon. Hollandsche Lloyd ...	4 15/16	4 9/16	4 3/8	- 5/16
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.....	69 1/2	69 1/4	68 3/4	- 3/4
Konink. Paketvaart-Mij. ...	104	104 1/8	107 3/4	+ 3 3/4
Maatschappij Zeevaart .....	57	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie .....	108 1/2	106 1/4	106 1/4	- 2 1/4
Nievelt Goudriaan .....	109	106	105	- 4
Rotterdamsche Lloyd.....	125	—	127	+ 2
Stoomv.-Mij. „Nederland“ ..	137 1/2	131 1/4	130	- 7 1/2
" " „Noordzee“ ...	40 1/8	—	—	—

De *Amerikaansche afdeeling* is stil gebleven; enkele variaties traden slechts voor de meer courante soorten in.

	19 Mrt.	23 Mrt.	26 Mrt.	Rijzing of dalng.
Americ. Smelting & Refining	67	68	67 1/4	+ 1/4
Anaconda Copper .....	107 7/16	107	106 1/2	- 1 1/16
Studebaker Corp. ....	128	126	125	- 3
Un. States Steel Corp. ....	109	—	109 3/4	+ 1 1/4
Atchison Topeka.....	107	—	106 1/2	- 1/2
Erie .....	12 5/16	12 7/8	12 9/16	+ 1 1/4
Southern Pacific.....	98 3/4	96 7/8	96 3/4	- 1 1/4
Union Pacific .....	148 7/8	—	—	—
Int. Merc. Marine orig. gew.	11 25/32	11 9/16	11 11/16	+ 1/32
" " " " pref.	44 5/16	43	42 7/8	- 1 1/16

De *geldmarkt* bleef ruim; prolongatie ten slotte 3 1/4 pCt.

## GOEDERENHANDEL.

### GRANEN.

27 Maart 1923.

Reeds in ons vorig weekoverzicht berichtten wij, dat de kort te voren zoo levendige vraag voor broodgraan weder was verminderd. In de afgelopen week is een herstel van eenige beteekenis niet ingetreden, en ofschoon de markt te Chicago nog eenigen tijd vast bleef en zelfs eenige prijsverhoging te constateeren viel, is daar dan ook de week in flauwere stemming geëindigd. Op 26 Maart sloot Mei-tarwe te Chicago op 118 1/2 dollarcenten per 60 lbs. tegenover 121 cents op den 19den. Voor Juli-tarwe waren deze prijzen 114 3/4 en 116 1/2. Ook in Argentinië brokkelden de prijzen langzamerhand af, zoodat van 20 Maart (de 19e was een feestdag) tot den 26en een prijsverlaging van ca. 15 centavos per 100 KG. plaats vond. De teleurstellende vraag naar broodgraan in Europa was gedeeltelijk het gevolg van de sterke fluctuaties in den frankenkoers, zoowel in Frankrijk als in België, waardoor in die landen de handel zeer bezwaarlijk was. Vooral in het laatste gedeelte der week ging dan ook in België zeer weinig om, terwijl Frankrijk, dat aanvankelijk nog inkoop had gedaan van La Plata, zoowel als Britsch-Indische tarwe, reeds weder neiging schijnt te hebben zich van een gedeelte der recente inkoop te ontdoen. Ook Italië toonde weinig kooplust, hoewel ten slotte weder enkele zaken in La Plata-tarwe naar dat land tot stand kwamen. Ook in Engeland ging aan de ladingmarkt veel minder om dan kort tevoren en hoewel aanvankelijk in parcels door goede vraag van molenaars zoowel als handelaars een flinke omzet tot stand kwam, waren de laatste dagen der week ook daar stil. Ruime inkoop van de Deutsche regering van La Plata-tarwe naar Rotterdam en de Deutsche havens, welke in het laatst der week plaats vonden, konden de stemming niet verlevendigen, evenmin als de vrij beperkte wereldverscheppingen van tarwe en meel in de op 22 Maart geëindigde week. Het was vooral Noord-Amerika, dat weinig aflaaide, zoodat, ofschoon Argentinië weder meer tarwe ter verscheping bracht dan de vorige week, het totaal kleiner was dan eenigen tijd het geval is geweest. Indien de vraag in Europa niet flink verbetert en de wekelijksche verschepingen spoedig grootere cijfers aantonen, zal het voor Noord-Amerika bezwaarlijk

## Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe	Mais	Haver	Tarwe	Mais	Lijnzaad
	Mei	Mei	Mei	April	Mei	April
24 Mrt. '23	120	73½	44½	11,75	8,55	20,20
17 „ '23	122½	75½	45½	11,70 <sup>1)</sup>	8,60	19,70 <sup>1)</sup>
24 Mrt. '22	132½	59½	37	13,25	8,20	20,40
24 Mrt. '21	130½	61½	39½	16,20 <sup>2)</sup>	8,35	14,55 <sup>2)</sup>
24 Mrt. '20	275	156	86½	18,20	9,20	27,35
20 Juli '14	82	56½	36½	9,40	5,38	13,70

<sup>1)</sup> per Maart. <sup>2)</sup> per Mei.

## Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	26 Maart 1923	19 Maart 1923	27 Maart 1920
Tarwe* .....	13,—	13,—	15,50
Rogge (No. 2 Western) <sup>1)</sup>	10,80	10,60	13,25
Mais (La Plata) .....	214,—	214,—	242,—
Gerst (48 lb. malting) .. <sup>2)</sup>	182,—	180,—	215,—
Haver (38 lb. whitecl.) .. <sup>1)</sup>	10,15	10,20	10,80
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) <sup>1)</sup>	11,85	12,40	17,75
Lijnzaad (La Plata) .....	425,—	425,—	448,—

<sup>1)</sup> p. 100 K.G. <sup>2)</sup> p. 2000 K.G. <sup>3)</sup> per 160 K.G.

\*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

## AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen:	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	18/24 Maart 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	18/24 Maart 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe .....	15.686	196.694	134.974	—	14.030	6.732	210.724	141.706
Rogge .....	1.188	135.759	5.608	—	—	—	135.759	5.608
Boekweit .....	336	3.530	5.973	—	—	—	3.530	5.973
Mais .....	7.194	176.438	236.958	—	24.901	47.016	201.339	283.974
Gerst .....	2.521	37.812	23.747	—	4.127	2.059	41.939	25.806
Haver .....	845	20.906	14.804	70	533	50	21.439	14.854
Lijnzaad .....	9.516	35.126	37.577	3.680	33.941	25.526	69.067	63.103
Lijnkoek .....	5.995	52.265	41.960	—	—	757	52.265	42.717
Tarwemeel .....	174	15.929	9.310	53	2.879	2.897	18.808	12.207
Andere meelsoorten .....	75	458	2.872	—	—	1.060	458	3.932

zijn, zijn overschot van tarwe tijdig aan den man te brengen. Wel mag worden aangenomen, dat naarmate het seizoen voortschrijdt en de voorraad uit den eigen oogst opgebruikt geraakt, nog veel tarwe in Europa zal moeten worden gekocht, doch de financiële kwestie wordt daarbij van steeds grooter betekenis. Het zou geen verwondering behoeven te wekken, indien de statistische positie van tarwe haar invloed op de markten der uitvoerlanden steeds meer zou doen gevoelen naarmate het einde van het seizoen nadert en de houders van tarwe in Noord-Amerika merken, dat daarvoor in Europa tot de tegenwoordige prijzen geen koopers te vinden zijn. Tegenvallers bij de ontwikkeling van den nieuwen Noord-Amerikaanschen tarweoogst kunnen daarin verandering brengen, doch de berichten omtrent de wintertarwe zijn nog steeds geruststellend. De aanvoeren van tarwe aan de Argentijnsche havens blijven in overeenstemming met de verschepingen, zoodat de voorraden deze week onveranderd bleven. Voor rogge bestond weder eenige belangstelling, zoowel naar Duitschland als naar Nederland, zoodat daarin nu en dan zaken van Noord-Amerika konden tot stand komen. De verschepingen van dit artikel waren echter deze week niet groot en te Chicago daalde de prijs 2 tot 2½ cent per 56 lbs. Voedergranen waren in het begin der vorige week algemeen zeer vast en zoowel naar Engeland als naar het vasteland werd een flinke omzet in maïs bereikt. Engeland deed geregelde zaken in maïs van Noord-Amerika. In Nederland bestond voor dit artikel iets betere vraag wegens kleine aanvoeren, zoodat ook van den te Rotterdam liggenden voorraad geregeld kon worden verkocht. In La Plata maïs vonden de enkele nog aangeboden stoomende ladingen plaatsing naar Engeland en Nederland, terwijl ook nieuwe La Plata maïs op aflading geregelde belangstelling vond en in Zuid-Afrikaansche en andere soorten vrij veel zaken tot stand kwamen. In de laatste dagen der week trad echter aan de markt eene verandering in en de omzet is weder sterk verminderd. Behalve in het warme weder in West-Europa moet de aanleiding daarvan worden gezocht in grootere verschepingen van Argentinië, die ditmaal omstreeks 20.000 tons bedroegen tegen nauwelijks 2000 de vorige week, sterker aanbod van nieuwe La Plata maïs, die dit jaar zeer vroeg beschikbaar is en reeds op April-aflading ruim wordt aangeboden, en dringend aanbod uit Zuid-Afrika, waar een groote oogst wordt verwacht. Daarbij kwam, dat Duitschland nog steeds niet trekt, omdat daar uit de tweede hand maïs nu reeds geruimen tijd ver onder de pariteit der uitvoerlanden verhandeld wordt en dat de fluctuaties in den frankenkoers de zaken in België bemoeilijken en tevens Rusland weder aan de markt gekomen is met gerst ter verscheping van de Zwarte Zee. Het aanbod van gerst was juist klein en de stemming voor dit artikel was bezig zich in Engeland, Nederland en België te verbeteren, doch de verkoop van twee ladingen naar Nederland en verder aanbod van Russische gerst voor ongeveer 10 gulden per 2000 KG. beneden de voor gewone Donau- en Noord-Amerikaan-

sche soorten geldende prijzen, hebben ertoe medegewerkt, dat de ondernemingslust is verflauwd. Evenals maïs wordt gerst in Duitschland tot lage prijzen verkocht en het Russische aanbod vermeerderd bovendien in Noord-Amerika den drang tot verkoopen van disponibile voorraden. Dit alles neemt niet weg, dat de maïsprijs in de Vereenigde Staten zich vooral aanvankelijk vrij goed handhaafde. Wel daalde te Chicago de maïsprijs van 19 tot 26 Maart van 74½ tot 73 dollarcenten per 56 lbs. voor den Mei-termijn en ¾ cent voor den Juni-termijn, gedeeltelijk onder den invloed der flauwere tarwemarkt, doch de aanvoeren zijn klein, de binnenlandsche vraag goed en de premie boven Chicago voor levering aan de kust was vast. Argentinië was na prijsdaling in de eerste dagen der week later weder iets vaster, doch sluit op 26 Maart te Rosario toch nog 10 centavos, te Buenos Aires 5 centavos lager dan een week tevoren. In Europa vindt, ondanks de zeer kleine verschepingen uit Noord-Amerika, de nog vrij goede stemming in de uitvoerlanden echter weinig weerklank, zooals blijkt uit onze zoeven gegeven beschrijving der markten in de Europeesche landen. Niet slechts was de kooplust daar gering, doch de zaken, die in de laatste dagen der week werden gedaan, konden slechts tot dalende prijzen tot stand komen.

Voor haver schijnt de Europeesche belangstelling bij het voortschrijden van het seizoen iets te verbeteren. In Engeland blijft een weliswaar niet groote, doch geregelde vraag bestaan en ook op het vasteland kwamen wat meer zaken tot stand, zoodat de lage prijzen voor La Plata haver naar Antwerpen en Rotterdam iets konden verbeteren. Zwitsersche vraag heeft daartoe medegewerkt. De verschepingen van haver waren deze week zeer klein, daar Argentinië slechts zeer weinig haver ter verlading bracht.

Nederland. De Nederlandsche maalindustrie hield haar inkoop van tarwe deze week weder binnen beperkte grenzen. Haar inkoop betroffen vooral spoedige La Plata tarwe. Maïs was aanvankelijk vast en de kleine aankomsten van Noord-Amerikaansche maïs vonden gemakkelijk koopers, terwijl ook van den te Rotterdam liggenden voorraad flink werd verkocht. Ook loco La Plata maïs vond geregelde afzet, doch voor een hier gekochte, stoomende lading bestaat bij de verbruikers nog weinig belangstelling, evenmin als voor verder verwijderde posities. De laatste dagen is de vraag afgenomen, vooral in verband met het zachte weder, terwijl ook het goedkope aanbod van lijnkoeken zijn invloed doet gelden. Overigens ondervond de markt den invloed van het groote aanbod van Russische gerst, dat niet slechts den gerstverkoop, doch ook dien van maïs bemoeilijkt. Ongeveer twee ladingen gerst van de Zwarte Zee werden hier gekocht op Maart en April-aflading. Ook van Noord-Amerika wordt weder meer gerst aangeboden en de prijzen konden zich ook voor spoedig beschikbare partijen nauwelijks staande houden.

## SUIKER.

De noteringen in Amerika fluctueerden deze week nogal doch de ondertoon bleef niet onvast. De openings- en slotnoteringen waren voor Spot Centrifugals \$c 7,40/7,28 en resp. voor de termijnmarkt:

Mei .....	\$c 5,73/5,44
Juli .....	„ 5,90/5,66
September .....	„ 6,04/5,80
December .....	„ 5,80/5,62

De laatste Cuba statistiek luidt als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 17 Mrt. '23	214.418	220.458	157.174
Tot. sedert 1 Dec. '22-17 Mrt. '23	1.756.938	1.246.739	1.273.659
Aantal werkende fabrieken	179	178	191
Weekexport 17 Mrt. '23	174.639	149.383 <sup>1</sup>	91.169
Totale export 1 Jan.-17 Mrt. '23	1.219.221	579.499	607.830
Totale voorraad 17 Mrt. '23	537.723	882.509	749.005
1) Export Oude Oogst	—	80.406	—

De zichtbare voorraden worden met de volgende cijfers opgegeven:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Engeland 1 Maart	255.750	149.600	354.000
Duitschland 1 Februari	903.951	684.480	760.496
Tsjecho-Slowakije 1 Februari	384.135	411.884	558.316
Frankrijk 1 Maart	140.000	90.000	140.000
Holland 1 Maart	46.424	128.348	148.094
België 1 Maart	95.000	97.289	151.016
Ver. Staten v. N.-Amerika 1 Mrt.	88.113	132.000	126.500
Cuba 17 Maart	537.723	882.509	749.005
Schatting stoomend	287.000	250.000	140.000

Totaal 2.738.096 2.826.110 3.127.427

Op de Europeesche markten kwamen geen groote afdoeningen tot stand in verband met de eenigszins weifelende Amerikaansche noteringen.

Op Java kwamen in suiker uit oogst 1924 na de laatstgenoemde transacties verdere belangrijke afdoeningen tot stand tot de door de Trust met 1/2 gulden verhoogde limites, t.w. f 15,50 voor Superieur, f 14,50 voor No. 16 & hooger en f 14,25 voor Muscovados. Tot nu toe moeten ongeveer 4 1/2 millioen picols zijn afgedaan. Voor Ouden Oogst suiker was de tweede hand iets gemakkelijker.

Bij eene vaste opening der markt hier te lande liepen prijzen op tot f 37 3/4 voor Maart, f 38,— voor Mei/Juni en f 36 1/2 voor Augustus. Hierop volgde in overeenstemming met New York eene scherpe reactie en over de geheele linie konden prijzen zich niet handhaven en noteringen voor alle termijnen liepen geleidelijk terug. De markt sloot in eene vaste stemming en de slotkoersen waren voor Maart/Mei f 37 3/4, en voor Augustus f 36,—. De omzet bedroeg circa 5700 tons.

## NOTEERINGEN.

Data	Amster- dam per Maart	Londen				New York 96 p Ct. Centri- fugals
		Tales Cubes No. 1	White Java f.o.b. per			
		Mrt./Apr.	Junij/Julij	Maart/April		
22 Mrt. '23	f 36 7/8	Sh. 65/9	Sh. 33/-	Sh. 26/-	Sh. 32/3	\$ cts. 7,28
15 „ '23	„ 37,—	65/9	31/9	26/3	32/9	7,4C
22 Mrt. '22	„ 24	53/6	—	19/3	20/9	4,04
22 Mrt. '21	„ —	72/6	36/6	31/6	40/6	6,27
4 Juli '14	„ 11 13/32	18/-	—	—	—	3,26

## KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 21 Maart 1923.

Gisteren werd het laatste Ginners bericht gepubliceerd, dat als totaal 9.729.000 balen aangaf, tegen 7.928.000 balen verleden jaar, hetwelk als bullish beschouwd werd, doch slechts van weinig invloed was op de Amerikaansche katoenmarkten, daar houders meer geneigd waren hunne winsten te realiseren, dan op een verdere verhooging te speculeeren. Spotmarkten zijn kalm, terwijl de belangstelling voor den ouden oogst begint te verminderen. De berichten over den nieuwen oogst zijn over het algemeen gunstig en hoewel men uit futures geen garen of doek kan fabriceren, houden de verlaagde noteringen voor nieuwen oogst een verdere stijging van ouden oogst katoen tegen. Prijzen voor ouden oogst katoen zijn ongeveer 30 punten gedaald, terwijl nieuwe oogstposities vast blijven bij en verschil van on-

geveer 1 1/2 d. per lb. Naar Egyptische katoen bestaat een betere vraag tegen hogere prijzen.

Garenprijzen zijn hooger en hoewel spinners nog niet veel verkoopen, maken zij toch betere prijzen en is de vaste markt in aanmerking genomen de algemeene malaise wel merkwaardig. Men schijnt veel van de inkrimping der productie en de voorgestelde actie inzake verkoopprijzen te verwachten, doch het staat nog te bezien hoe lang fabrikanten de tegenwoordige positie kunnen volhouden. Terwijl katoen iets goedkooper is, noteeren garens ongeveer 1/2 d. per lb. hooger. Voor cops en boomen voor binnenlandsch gebruik bestaat slechts weinig belangstelling, terwijl de Oostersche markten zeer huiverig zijn eenige verhooging in bundelgarens te betalen, zoodat er ook nog niet veel zaken tot stand komen. Naar Egyptische garens bestaat weinig belangstelling, maar prijzen worden hooger.

De voorgestelde actie van Amerikaansche katoenspinners heeft ten gevolge gehad, dat fabrikanten hun prijzen voor manufacturen hebben moeten verhoogen, zoodat er slechts uitsluitend zaken zijn gedaan op basis van goedkoopere garens. Over het algemeen gaat er weinig om, speciaal in stapels; in fancies en diverse goederen van Egyptische garens gemaakt zijn nog wel zaken tot stand gekomen. In de afgelopen week is er niet veel gedaan; hoewel enkele fabrikanten, die door oude garencontracten in een gunstige positie verkeerden, nog wel enkele orders geboekt hebben, blijft de algemeene positie der markt hetzelfde en is er over de vooruitzichten nog niet veel gunstigs te melden.

14 Maart 21 Maart Oost. koersen. 13 Maart 20 Maart  
Liverpoolnoteringen. T.T. op Indië 1/4 1/2 1/4 1/2  
F.G.F. Sakellarides 17,95 18,— T.T. op Hongkong 2 3/4 2 3/4  
G.F. No. 1 Oomra 10,— 9,75 T.T. op Shanghai 3 1/2 3/3

## Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	24 Mrt. '23	17 Mrt. '23	10 Mrt. '23	24 Mrt. '22	24 Mrt. '21
New York voor Middling ..	29,55 c	31,30 c	30,75 c	17,85 c	12,35 c
New Orleans voor Middling	29,75 c	31,— c	30,75 c	16,50 c	11,50 c
Liverpool voor Middling	16,18 d <sup>1</sup>	16,65 d <sup>2</sup>	16,70 d <sup>3</sup>	10,89 d	8,80 d

1) 23 Maart 2) 16 Maart 3) 9 Maart.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.  
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 24 Maart '23	Ooëeenkomstige perioden	
		1921-'22	1920-'21
Ontvangsten Gulf-Havens..	4230	3365	3755
„ Atlant. Havens	1008	1297	1103
Uitvoer naar Gr. Britannië	1216	1075	1229
„ „ 't Vasteland.	2748	3031	2454
„ „ Japan etc...	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	24 Maart '23	24 Maart '22	25 Maart '21

Amerik. havens.....	663	1035	1371
Binnenland.....	766	1211	1574
New York .....	63 <sup>1)</sup>	95	128
New Orleans .....	160 <sup>1)</sup>	234	407
Liverpool .....	—	941	1027

1) 16 Maart '23.

## KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
24 Mrt. 1923	1.103.000	22.675	1.866.000	23.700	5 3/4
17 „ 1923	1.118.000	23.150	2.001.000	23.700	5 25/32
10 „ 1923	1.175.000	23.275	1.921.000	23.800	5 13/16
24 Mrt. 1922	1.840.000	14.575	2.771.000	18.200	7 1/8

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
24 Mrt. 1923....	17.000	2.296.000	152.000	5.943.000
24 Mrt. 1922....	48.000	3.195.000	185.000	6.432.000

**THEE.**

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 15 Maart 1923.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

8902,	378/2,	20/4 kn.	Java thee
3658,	48/2,		Sumatra thee
24,			voor Hand. rekening.
330,			ex voorgaande veilingen.
	1749/2,		China thee.

Totaal.. 12914, 2175/2, 20/4 kn. thee.

16 Maart 1922:

6611,	20/4 kn.	Java thee
2925,		Sumatra thee
328,		voor Hand. rekening.
127,		ex voorgaande veilingen.

Totaal.. 9991, 20/4 kn. thee

Aanbod 1 Jan. jl. tot heden:	1922	1921
Java thee	37578 kn.	39493 kn.
Sumatra thee	12648 "	9427 "
voor Hand.rek.	340 "	616 "
Totaal .....	50566 kn.	49536 kn.
Gem. per veiling..	12642 kn.	12384 kn.
China thee .....	8175/2 kn.	100/2 kn.

De veiling had een iets onregelmatig verloop. De stemming voor bladthee was zeer goed, voor de middenkwaliteiten levendig, doch voor prima Gebroken Oranje Pecco's eenigszins terughoudend.

Oranje Pecco's liepen van 3 tot 6 cts. boven de prijzen van vorige veiling.

Souchon's, Pecco Souchon's en Pecco's hadden een avance van 4 tot 7 cts., enkele haalden 8 à 9 cts meer.

De Gebroken Pecco's en Gebroken Oranje Pecco's brachten bij kalme stemming nog een enkele 1/2 cts. meer op.

Voor Dust Fannings en Gebroken thee was goede vraag en vrijwel alle werden met 3 à 4 cts. meer betaald.

Voor Witpunt was de vraag matig, deze werd gedeeltelijk iets onder taxatie afgedaan, gedeeltelijk opgehouden.

Java en Sumatra theeën vertoonden weinig verschil in waardeering.

De aangeboden China thee werd bijna geheel verkocht, vele theeën maakten vergeleken met de thee uit vorige veiling een avance van 2 à 4 cts.

De Saryune bracht 8 à 10 cts. meer op, doch daar was de kwaliteit iets beter van.

Voor de volgende veiling zijn slechts aanwezig circa 7000 kn., doch er is kans dat het kwantum 10.000 kn. wordt.

**RUBBER.**

De marktstemming bleef deze week zeer ongeanimeerd, prijzen zijn echter niet verder gedaald. Noteeringen zijn vrijwel nominaal, aangezien de kooplust zeer gering is en omzetten tot een minimum beperkt blijven.

De slotnoteeringen zijn:

		.....	einde voorafgaande week:
Prima Crêpe Maart	....	91 1/2 ct.	..... 91 ct.
" " April/Juni	92 1/2 "		..... 92 1/2 "
" " Juli/Sept.	94 "		..... 93 1/2 "
Smoked Sheets Maart	..	93 "	..... 91 "
" " April/Juni	93 1/2 "		..... 92 "
" " Juli/Sept.	95 "		..... 94 1/2 "

26 Maart 1923.

**COPRA.**

De markt was aanvankelijk vast gestemd, doch de prijzen liepen later sterk terug bij gebrek aan belangstelling van consumenten.

Het aanbod van stoomend is zeer klein, doch Mei/Juni en Juli aflading wordt ruim geoffreerd.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. stoomend	..... f 35,75
Java f.m.s. Februari/April	..... " 35,37 1/2
Java f.m.s. Maart/Mei	..... " 35,—
Java f.m.s. Mei/Juli	..... " 34,75

26 Maart 1923.

**VETTEN EN OLIËN.**

(Ontleend aan „Cerealia”).

Cocosolie. De importkwaliteiten, Cochin- en Ceylonolie, bleven in de afgelopen week prijshoudend, doch veel belangstelling toonden koopers voor deze kwaliteiten niet.

In inlandsche ruwe ging eveneens weinig om, en hoofdzakelijk werd door de tweede hand, die belangrijk lager aanbod, afgedaan.

Soyaolie met weinig zaken. De stemming hiervoor bleef echter vast en de vraag beperkte zich tot spoedig leverbare olie.

Katoenolie. Op prompte aflading van Engeland werd een en ander in eetbare Engelsche olie afgedaan tot onveranderde prijzen. In zeepolie ging echter niets om. In Amerikaansche katoenolie bleef de belangstelling nog steeds achterwege, niettegenstaande Amerika iets makkelijker was.

Palmolie. In palmolie bestond in de afgelopen week een levendige handel, veroorzaakt door vraag van Amerikaansche zijde, welke voor alle soorten aan de markt was. Prijzen konden als gevolg daarvan £ 1/- per ton verbeteren. Lagos-kwaliteit was eveneens goed gevraagd. Van de harde kwaliteiten bleef het aanbod echter beperkt.

Palmpittenolie. Ondanks de vaste stemming voor palmpitten, bleef palmpittenolie in de afgelopen week kalm.

Vetzuren. De prijzen van vetzuren ondergingen weinig verandering en de afzet was, zowel van harde als zachte vetzuren in de afgelopen week niet van belang. Na de groote vraag schenen de koopers voldoende gedekt te zijn, en namen daarop een afwachtende houding aan.

Oleo oil stil. Voor Extra's op prompte aflading wordt f 81/83, tweede soorten f 76 genoteerd. Stoomende Extra's f 82. Loco Extra's f 82, tweede soorten f 74, derde soorten f 66.

Premier Jus stil. Op prompte aflading van Zuid-Amerika Extra's f 57/59, tweede soorten f 57. Loco Noord-Amerikaansche Extra's afwijkend f 60; loco Zuid-Amerikaansche Extra's f 57; tweede soorten f 56; loco kratten f 59, loco Mutton Jus f 53; stoomende Zuid-Amerikaansche Extra's f 57, in kratten f 59, tweede soorten f 56.

Oleo Stearine. Loco Eerste soort tot f 65 gedaan. Voor prompte aflading wordt f 66 gevraagd.

Eetbare talk. Voor loco noteert men f 52.

Technische talk. Stoomende Zuid-Amerikaansche No 1 f 48; loco Zuid-Amerikaansche No. 2 f 46.

Cooking fat. Stoomend f 54.

Neutrallard stil. Choice op aflading f 80; loco Choice f 82.

Pure Lard lager. Op prompte aflading in kisten f 76, loco en stoomend f 77, alles tweede hand. De eersthands offertes zijn hooger.

Spek. Prompte aflading D.S. fat backs 10/12 E 27, 12/14 \$ 27 1/2, 14/16 \$ 28 1/4, 16/18 \$ 28 1/4, 18/20 \$ 29 1/4, 20/25 \$ 30 1/4.

Katoenolie. Loco Engelsche 44 f 62, goede kwaliteit Engelsche f 57.

Geraff. Cocosvet. Noteering voor Aprillevering f 60; tweedehand heeft tot f 59 afgedaan.

Geraff. Soyaolie. Aprillevering f 55 f.o.b. binnenland.

Palmpittenvet. Maart-aflading £ 48/17/- af Rotterdam.

Arachideolie. April-aflading £ 52/17/- af Rotterdam.

Ruwe Cocosolie. Loco f 56.

Ruwe Palmpittenolie. Maart-aflading £ 45/12/- c.i.f. Rotterdam.

Gehard Vet. Noteering voor gehard vet 50/52° f 57, 40/42° f 55.

Rotterdam, 24 Maart 1923.

**METALEN.**

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
26 Mrt. 1923	nom.	73.7/6	216.15/-	27.15/-	35.17/6
19 " 1923..	nom.	76.5/-	225.15/-	28.15/-	37.5/-
12 " 1923..	nom.	72.12/6	224.12/6	29.2/6	36.7/6
5 Febr. 1923..	nom.	73.5/-	209.-/-	29.7/6	36.17/6
27 Mrt. 1922..	nom.	58.2/6	143.15/-	21.12/6	25.5/-
20 Juli 1914..	51/4	16.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

**VERKEERSWEZEN.**

**VRACHTENMARKT.**

Alom is wat meer vraag naar ruimte. Bevrachtingen van La Plata zijn verder langzaam opgelopen en 23/- no reduction is betaald voor prompte handige booten, terwijl voor een boot Mei/Juni aflading 24/6 is gedaan.

Van Noord Amerika vinden uitsluitend bevrachtingen met steenkolen plaats tegen cijfers als \$ 3,65 naar een Fransch Atlantische haven en \$ 4,50 naar West Italië, terwijl voor cokes \$ 5,25 is te krijgen naar Duinkerken/Hamburg range.

De bevrachtingen van suiker van Cuba zijn opgelopen tot 22/6 naar de gewone havens in Engeland.

In het Oosten zijn de vrachten vast en van Bombay wordt 28/- on deadweight naar Vereenigd Koninkrijk/Continent betaald.

De uitgaande vrachten van Wales zijn lager en vooral geldt dit voor vrachten naar La Plata. Naar deze laatste bestemming is thans niet meer dan 14/6 te krijgen.

27 Maart 1923.

## GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
19-24 Maart 1923	—	17/3 <sup>a</sup>	11 c <sup>1</sup>	2/4 $\frac{1}{2}$	23/-	23/-
12-17 " 1923	—	17/3 <sup>a</sup>	11 c <sup>1</sup>	2/4 $\frac{1}{2}$	20/3	20/3
20-25 Maart 1922	—	—	16 c	4/3	24/-	24/-
21-26 Maart 1921	—	—	—	5/10 $\frac{1}{2}$	36/3	36/3
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 $\frac{1}{4}$	1/11 $\frac{1}{4}$	12/-	12/-

<sup>1)</sup> Amer. cents p. 100 lbs. <sup>2)</sup> per ton d.w.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.  
Overige noteringen per ton van 1015 KG.

## KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rioier	Rotterdam	Gothenburg
19-24 Maart '23	8/3	12/3	13/-	14/9	6/6	7/6
12-17 " '23	8/9	13/9	14/3	17/6	6/10	7/6
20-25 Maart '22	6/9	13/6	14/9	16/3	5/6	9/-
21-26 Maart '21	9/-	18/6	17/3	21/-	7/-	6/9
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

## DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)	
				—	—
19-24 Maart 1923..	27/3	32/3	33/9	35/6	35/6
12-17 " 1923..	26/1 $\frac{1}{2}$	32/-	33/9	35/6	35/6
20-25 Maart 1922..	21/6	28/9	35/-	25/-	25/-
21-26 Maart 1921..	22/6	—	—	35/-	35/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3	22/3

## RIJNVAART.

Week van 19—24 Maart 1923.

De aanvoeren van zeezijde werden schaarscher. De beschikbare scheepsruimte eveneens, vooral Hollandsche schepen en schepen van grooter kaliber.

Waterstand sterk vallend.

Ertsvrachten naar de Ruhrhavens voor groote schepen bedroegen gemiddeld f 0.65 met  $\frac{1}{4}$  en f 0.75 met  $\frac{1}{2}$  lostijd.

Daghuur naar de Rijnstations varieerde tusschen 1 $\frac{1}{4}$  — 2 $\frac{1}{2}$  cts. per ton. Het sleeploon liep successievelijk van het 75 cts. tarief tot het 65 cts. tarief terug.

## GEMEENTEBESTUUR VAN BRUSSEL

## Van 9-25 APRIL 1923

in de Hallen en Tuinen van het JUBELPARK

# Vierde Internationale Jaarbeurs

De BRUSSELSCHЕ JAARBEURS is de meest bedrijvige GOEDERENBEURS voor den Internationalen Handel

De 3de Jaarbeurs heeft 2.214 deelnemers vereenigd, waaronder 709 vreemdelingen, verdeeld over 24 naties en beslaande een oppervlakte van 32.000 M<sup>2</sup>. — Zij is bezocht geworden door meer dan 1 miljoen Belgische zoowel als buitenlandse handelaren en industrieelen. — Het bedrag der ter beurse afgesloten zaken heeft 800.000.000 franken overschreden.

Voor inlichtingen wende men zich tot: De Handelsafdeeling van het Belgische Gezantschap, Hooge Nieuwstraat 19, 's-Gravenhage en tot alle Belgische Consulaire Ambtenaren in Nederland

Administratie: Grootte Markt 19, Brussel. Kosteloze huisvestingsdienst

NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ  
WIJNHAVEN 111-113 - ROTTERDAM

TELEFOON 7841-7842-7843-7861

BIJKANTOREN te AMSTERDAM, 's-GRAVENHAGE en HAARLEM

Belast zich met het verzorgen van uitgaven en tijdschriften op elk gebied